

TEATER

Fr. R. Kreutzvaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

15 AASTA JUUBELI
NUMBER

Nº 1 (3)

JAANUAR

1935

TEATER

LAVAKUNSTI JA -KIRJANDUSE KUUKIRI

PEATOIMETAJA PAUL OLAK

Toimetuse juhend: A. Adson, O. Aloe, Ed. Hubel,
H. Kompus, V. Mettus, Fr. Põldroos

Tegev- ja vastutav toimetaja: Ed. Reining

J ilmub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august
Aastakäik Kr. 2.—

Üksik number

25
senti

Toimetuse aadress: Tallinn, postkast 357

SISUKORD:

A. Suurkask — Teater „Ugala“ 15 a. juubeliks	Lhk.	1
A. Kivirähk — Teatriselts „Ugala“ tegevusest 1920—1935	”	2
A. Meering — Mõtteid „Ugala“ 15 a. juubelil puhul	”	7
A. Sepp — Jooni „Ugala“ kunstilistest tõekspidamistest	”	10
A. Sepp — Juubilär — nii nagu ta on	”	19
A. Üksip — Liina Reiman	”	22
A. Lauter — Mälestusi Kammerteatrist	”	23
A. Adson — Riia Vene teatri osa Eestis	”	25
B. Kangerman — Piduõhtuist kunstiküpse maateatri poole	”	26
Balder Jaan — Minu ballipidu teatris	”	30
Anekdoote ja nalju	”	31
Kroonika	”	33
EKTÜ teateid	”	34
„Estonia“	”	36
„Vanemuine“	”	40
„Draamastuudio“	”	42
„Töölisteater“	”	44
„Endla“	”	46
„Narva teater“	”	47

Väljaandja: Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing, Tallinn, Kunstihoone

Teater «Ugala» 15 a. juubeliks

*Kolm korda viis on aastaid igavikku
sestsaadik varjudena kadunud,
mil sündis «Ugala» . . . Töökava seati kokku,
see oli ajanõudest välja kasvanud.
Teater asus loova kunsti tööle
ja suunas vaate kõrge sihi poole.*

*Tööd palju tehtud, palju kätte saadud,
teater aja kõrgusele kerkinud.
Siin tüübilisi kujusid on loodud,
mis kunstiaäsi ees kõik valminud.
Need püsivad, need rikastavad kunsti,
need säevad uusi tähtseid veel püsti.*

*Üõib lootusrikkalt tuleviku poole
teatripublik täna vaadata
ja väljendada hellitatud soove,
mis kunstitempel suudab pakkuda.
Siin üfjiviibimine ülev, ilus, vaimne;
siin rõkkab rõõm ja lõbu — siiski pufas, kaine.*

*Teatripublik kui ka ugalsed
on täna üfjispereks kogunud;
üksteisele nad vaimusugulased,
truiks sõpradeks on aastais kasvanud.
Kätt surub käsi, fuultel õnnesoovid . . .
Ka olgu soojaks sooviks needki salmid!*

Anton Suurkask

ALFRED MEERING
„Ugala“ kunstiline ja üldjuht

OSKAR HÄRM
„Ugala“ majandusjuht

TEATRISELTS „UGALA“ TEGEVUSEST 1920.—1935. a.

ALFRED KIVIRÄHK

Eesti teatrite pere omapäraseim liige „Ugala“ võib tähistada oma tegevust viieteistkümne aastaga. Omapäraseim on „Ugala“ selles mõttes, et ta on suutnud kujuneda ja püsida kutselise teatrina linnas, missugune oma elanike arvu vähesuse tõttu harilikult ei suuda pidada kutselist teatrit.

Iseseisva teatriseltsi asutamise mõtte algatajaks tuleb arvata Armin Hunti, kes sellele ideele tuli ühel kohaliku Vigastatud Sõjameeste Ühingu peo tarvis õpitava näidendi harjutusel. Mõte teostus M. Mõrra eestvõttel ja nii registreeriti 10. jaanuaril 1920. a. teatri- ja kunstiihing „Ugala“ põhikiri. Asutajaina olid sellele alla kirjutanud A. Hunt, E. Hunt ja J. Altleis. „Ugala“ tegelik tegevus aga algas juba 6. jaan., millal „Koidu“ seltsi saalis kanti ette M. Mõrra juhatusel „Kui onu hullumajas

käis“. „Ugala“ nimi on kirjanik Fr. Kuhlbari soovitus.

„Ugala“ liikmeiks võisid olla ainult isikud, kes tegelesid näitekunstiga. Esimesel peakoosolekul loeti vastuvõetuiks 12 liiget. Nendega liitusid peagi Viljandi paremad lavajõud ja juba samal aastal otsustati võtta sõnaõigusega toetaja-liikmeiks ka „kunstialal teotsevad ja edasipüüdjad“. Nii kahekordistus liikmete arv iga aastaga. 30. juunil 1923. a. muudeti põhikiri. Teatri nimeks võeti „Ugala“ ja liikmeiks võisid olla kõik õiguslikud kodanikud. Nii kujunes ajajooksul ametiühing „Ugalast“ teatrit ülal pidav organisatsioon. Praegune nimi — teatriselts „Ugala“ — on saadud 1930. a. põhikirja muutmisest.

Esimesil aastail oli teatri valusaks küsimuseks ruumide puudus. Lõpuks jõuti kokkuleppele „Koidu“ seltsiga, kes viimaks

TEATRISELTSI „UGALA“ JUHATUS 1934/35. A.

*Alumine rida: O. Härm, E. Konno (esimees), A. Ohtla, J. Kull
Ülemine rida: F. Saar, L. Tammann, A. Kiisla, A. Gleser, A. Vilms
Puuduvad: A. Kivirähh, P. Rängel ja J. Subi*

heatahtlikult andis kasutada ka ühe toa teisel korral. Kuid ruume tuli siiski jagada „Koidu“ seltsiga ja nii juhtus tihti, et „Ugala“ oma etenduse pidi ära jätma, et anda ruume „Koidule“. Pealegi tekitasid nurinat iga-aastased kauplemised lepingu sõlmimisel. See põhjustas, et hakati pidama läbirääkimisi ruumide asjus kohaliku käsitöölise seltsiga ja 1921. a. kevadel oli päevakorral isegi majaostu küsimus. Ka algatas „Ugala“ juba 1922. a. rahvamaja chitamise küsimuse. Ta kutsus selleks korduvalt kokku kohalike seltskondlike organisatsioonide esindajad, aga, kahjuks, asi ei nihkunud paigast. Lõpuks lahenes see valus probleem 1924. a. „Ugala“ sai endale praegused ruumid Tallinna tän. Lutsu majas, kuhu ta kolis 4. aug. 1924. a. Seega vahetas ta õieti ruumid vahepeal sündinud kaaslaste, n.-n. „Uue teatriga“.

Töö „Ugalas“ algas algusest peale palavikulise hooga. Juba esimesel kuul pandi maksma vali kodukord. Keeldi juhatuse loata esinemine teiste seltside pidudel, seati sisse rahalised trahvid puudumiste ja muude eksimuste korral. Loodi repertuaarikomisjon ja hangiti luba korjanduse

tegemiseks garderoobi muretsemiseks. Näitlejad jagati lavasaavutuste järele kategooriasse palga suhtes, kuid palk oli väike ja sedagi ei saadud kätte, mispärast see tihti suurte võlasummadena kingiti teatritele tagasi.

Ja missugustes oludes tuli töötada? Lavalised harjutused kestsid igal õhtul 3—4 tundi. „Koidu“ lava oli aga kütmata ka talvel ja hoolimata raskest riietusest külmetasid näitlejad ning said siit pika-peale tiisikuse, millesse hiljem suri mitu nimekat tegelast. Lava ei köetud ka etenduste ajaks. Näitlejad ei olnud ainult näitlejad, vaid nad valmistasid ka ise dekoratsiooni, lavamööbli; muretsevad kostüümid, seadsid lava etenduste ajal ja tegid kõik muu vajalise töö, kuna töölisel puudusid. Seejuures tuli anda 2—4 etendust kuus.

Siiski jätkus tahet veel õilsaiks üritusi. Nii korraldati etendused tuleõnnetuses hävinud Valga teatrimaja „Säde“ ülesehitamise heaks, siis veel Haridusseltsi koolimaja ehitamiseks, „Koidu“ seltsi ja muude heategevate otstarvete heaks.

Peagi ilmesid asjaarmastajate näitle-

jate vähesed saavutused lavakunsti tasemes. Puudus aeg ja veel enam oskus selle taseme tõstmiseks. Kunstilise taseme tõstmiseks tuldi algupärasele mõttele — korraldada teatrikunsti suvekursused Viljandis tunnustatuimate näitejuhtide juhatusel. 1920. ja 1922. a. suvel juhatas kursust K. Jungholz ja 1925. a. ja 1926. a. suvel P. Sepp. Kursused lõppesid seltsile küll puudujäägiga, sest nad olid osavõtjale (vahest üle 200) tasuta ja toetused ei suutnud katta kulusid, kuid „Ugala“ kunstilise taseme tõus oli märgatav ja võimaldas asuda raskemate lavastuste kallale. Kursus-test võttis rohkel arvul osa ka maa-näitlejaid ja nii omab „Ugala“ nimekaid teeneid ka Sakalamaa lavategelaste koolitamises.

Eriliselt peab mainima 1920. a. suvekursuste puhul lossivaremeis Jungholzi ja Kompuse juhatusel lavastatud esimest „Salome“ vabaõhuetendust. Sellega omab „Ugala“ esimese vabaõhuteatri nime eesti teatrite peres. Ka järgnevail suvedel anti vabaõhuetendusi ja hiljem laulupidude ajal.

Kuna „Ugala“ üüritud ruume kasutas „Koidu“ selts ka oma pidude korraldamiseks, siis tekkis aegajalt teatri töökavva tühikuid. Neid tühikuid hakati täitma juba 1920. a. väljasõiduetendustega, kuna need mõnikord ka andsid isegi paremat tulu kui kodulinna. Etendusi anti mitte ainult Sakalamaal, vaid ka väljaspool selle piire, ja neid ei olnud vähe — esimese viie aasta kestes anti 49 etendust.

Majanduslikult on „Ugala“ seisund olnud alati tegevust takistavalt nõrk. Juba algusest peale tuli hakata tegema laene hädavajalise muretsemiseks. Kuigi teisest aastast alates riik hakkas andma toetust, oli see ometi liialt väike, sest „Ugala“ arvestati asjaarmastajate teatrina ja linna peeti väikeseks rahva arvult. Teised provintsiteatrid olid selles suhtes märksa paremas olukorras. Neil olid oma ruumid, rohkem rahvast, ja nad said mitmekordselt suuremad toetused nii riigilt kui ka linnalt. „Ugala“ toetas linn aga tähtsusetu summaga. Ja kui teised teatrid olid vabad lõbustusmaksust, siis maksis „Ugala“ lõbustusmaksu, vee ja elektri arvel linnale kaugelt enam tagasi kui oli saadud toetus.

Nii näiteks saadi 1924/25. a. toetuseks 40.000 mk., kuid makseti linnale tagasi ligi 300.000 mk.

Teatri tulud kuivasid kokku eriti 1924. aastal, millal kohapeal asutati n.-n. „Uus teater“. See hakkas lavastama eriti ope-rette ja tõmbas publiku „Ugalast“ enesele. „Uus teater“ oli enam äriiline ettevõtte J. Leokese algatusel. Sinna koondusid intriigide tõttu „Ugalast“ lahkunud näitlejad, eesotsas A. Hundiga, kes katsusid üle võtta ka teisi „Ugala“ tegelasi. See aga ebaõnnestus. „Uus teater“ ei loovutanud „Ugala“ mitte ainult oma ruume Lutsu majas, vaid õnneks ta läks „Koidus“ ka pankrotti juba esimesel tegevusaastal.

Siitpeale süvenesid veel enam ajajooksul tekkinud arvamusel, et asjaarmastajate teater ei suuda enam rahuldada, ja nii muudeti 1. veebr. 1926. a. „Ugala“ elukutseliseks teatriks. Selle juhatusel julge samm põhjendamiseks võib tuua ette kaks põhjust. Esiteks juba aastaid teatri juhtide peres omaksvõetud tõde, et ainult elukutselise teatrina võib omada eeldusi lavastuste väärtuse tõstmiseks, kuna siis saab palgata vilunud näitejuhte ja näitlejaid, kes saavad kogu aja pühendada teatrikunstile. Teiseks kasvab lavastuste väärtuse tõstmisega ka teatrikülastajate arv, mis on kasulik teatri tulude suurendamiseks. Pealegi annab riik kutselisele teatrile suuremat toetust.

Need mõlemad lootused täitusid. Ainult esimese aasta (1926. a.) kulud ületasid tulud ja tuli teha võlga. Muud võlad teatriselts „Ugalal“ põlvnevad asjaarmastajate teatri ajastust. Teatriskäijate hulka tõusis 2½ kordseks, s. o. umbes 14.000 inimeselt 35.000 inimeseni.

Teatri kunstiline tase tõusis siitpeale aastatega silmanähtavalt ja jõudis oma senise eluea haripunktile 1931/32. aastal kunstilise juhi Alfred Meeringi juhtimisel. Veel enam — „Ugala“ on saanud nagu praktiliseks teatrikooliks, kuhu on võetud näitlejaid otse rahva keskel ja kus seega on avastatud talente või on antud noortele lavajõududele tõsine väljaõpe. Nii on Tallinna ja ka provintsiteatrid „Ugalast“ saanud suure hulga esmajärgulisi lavakunst-

TEATRISELTS „UGALA“ REVISJONIKOMISJON: A. Vihvelin, P. Adamson, A. Moks

nikke, nagu Andres Särev, Hans Jõgi, Ants Piller, Milvi Laid, Johannes Tõnson, Fritz Reinike, Salme Lott, Lilli Feldman, Fritz Hallap, Helmi Aren, Herman Andreesen, Heino Uuli, Tooni Kroon, Marina Mikk-Murakin. Oma lavapraktikat on siin täiendanud paljud „Draamastuudio teatrikooli“ lõpetajad, nagu: Salme Liiv, Linda Paberit, Elli Soonvald, Johannes Kaljola, Valter Sooserv, Marta Lemberg ja Artur Rass (viimane lahkus surma läbi). Peale nimetatute kuulusid teatri koosseisu Eduard Lemberg, Andres Tukk, Aleksander Teetsov, Julie Jõgi, Hugo Malmsten, Anna Tamm, Herbert Tamm, Anni Toi, Frieda Hilden ja teised. Püsima on jäänud ainult näitleja-lavastaja Aleksander Mälton (pühitseb käesoleval aastal oma 15-a. lavategevuse juubelit), Johannes Jürgenson (1929. a.) ja abijõududest Eduard Pukk, Artur Nõmmik, Johannes Raskatšov ja Peeter Allik. Muusikajuhtideks olid Julius Vaks (4 aastat), Elmar Rossman (4 aastat) ja lühemat aega Märt Raudsepp, Karl Grünvald, Alfred Tõnisson ja Augustin Pung, tantsu- ja liikumisjuhiks juba kauemat aega tantsuõpetaja Ida Urbel. Dekoraatoreina tegutsesid maalikunstnik Ants Murakin, Herbert Tamm, Rudolf Treimann ja 1930. a. alates Johannes Kangilaski.

Sellele tõusule, nagu tavaliselt ikka, järgnes nii kunstiline kui ka majanduslik

kriis, põhjustatuna A. Meeringi kutsumisest Vanemuisesse. Kuid A. Meering pööris 1934. a. sügisel tagasi ja tagajärjed paremusele on nähtavad. Poolteist aastat tagasi remonditi teatri ruumid, mis tõi kaasa küll natuke nägusust, aga ei rahulda akustiliselt. Ja seepärast jääb ka tuleviku olulisimaks sooviks — ajakohane rahvamaja Viljandisse.

Elukutselise teatri majandust on juhitud põhimõttest — puudujääki ei tohi olla. Ja selles töös on väga suuri teeneid kauaegsel teatri majandusjuhil hr. O. Härmal. Ja veel — ei ole üheski teises linnas seltskonna majanduslik abi teatrile nii suur kui Viljandis. Seltskond on südikaimalt toetanud teatriseltsi juhatuse poolt korraldatud teatriballe, kirjanduslikke kohtuid, maske-raade, loteriisid jne., mille tuludest võib teatriselts aidata teatrit aastas üle $\frac{1}{2}$ miljoni sendilise summaga. Ühel aastal kattis seltskond üle 1000-kroonilise puudujäägi korjanduse teel linnapea hr. A. Maramaa algatusel.

Teater oma poolt on seltskonnale tulnud vastu odavahinnaliste ja üldse tasuta, s. o. 10-sendilise riidehoiutasu eest, etenduste korraldamisega.

Ka kohaliku ajakirjanduse suhe teatriga on olnud ja on kiitvalt soliidne. On tahetud teha kõik teatri hea nime ja paremate tagajärgede saavutamiseks.

"UGALA" TEGELASKOGU 1984/85. a. hooajal

Lõpuks veel mõningaid andmeid teatri tegevusest. Kuni 1934. a. lõpuni on lavastatud 233 draamat, komöödiat, lastenäidendit, 52 operetti ja 3 ooperit, seega kokku 288 lavastust. Etendusi on olnud algusest peale kuni 1934. a. lõpuni kokku 1208. Enim publikut ühel etendusel on olnud 1927/28. a., ja nimelt keskmiselt 358 inimest.

Teatriseltsil on praegu 184 liiget. Seltsi juhatus on 12-liikmeline ja sinna kuuluvad hrad: Andreas Gleser, Oskar Härm, August Kiisla, Alfred Kivirähk, Evald Konno, Johannes Kull, Arnold Ohtla, Peeter Rängel, Friedrich Saar, Jaan Subi, Leonid Tamman ja Albert Vilms. Esimeheks on 1927. a. alates vann. adv. E. Konno. Revisjonikomisjoni kuuluvad Peeter Adamson, Aleksander Moks ja Aleksander Vihvelin.

Teatri valitsus on kaheliikmeline: Alf-

red Meering — üld- ja kunstiline juht, Oskar Härm — majandusjuht. Teatri muusikajuhiks on Boris Kursk, tantsu- ja liikumisjuhiks Ida Urbel, dekoraatoriks Johannes Kangilaski. Näitlejaid ühes abijõududega on 18, kooriliikmeid 24, tantsijaid 8, orkestrante 16, admin., tehnilisi jõude ja teenijaid 15, kokku teatriperes 81 inimest.

Üllatuslikult väheste võimalustega alustati tööd idee pärast. Siiski jõuti vilestustest läbi mulgile omase visadusega ja praegu omab „Ugala“ koha provintsiteatrite esirinnas. „Ugala“ teater on võrsunud rahvast enesest ja tal on määrav koht Viljandi linna ja maa vaimses kultuuris. „Ugala“ looming on rahvavaimuline ja mõjurikas. Viieteistkümneme aasta edukas tegevus on pandiks ka tuleviku edule. Loodud rahva poolt, arendatud rahvalt ja koos rahvaga edasi kultuuriloomingule!

MÖTTEID „UGALA“ 15 A. JUUBELI PUHUL

ALFRED MEERING

Meie üldises teatrielus on provintsiteatritel olnud suur tähendus. Nad on suurel määral aidanud kaasa üldisele teatri arenemisele, andes „Draamastudio teatrikooli“ kõrval Tallinna ja Tartu teatreile palju uusi lavajõude, ja on õhutanud kohaliku ja ümbuskonna rahva huvi teatri vastu.

Provintsid on ikka annud, ise aga jäädes orvuks, mille tõttu on ka arusaadav, miks „Ugalal“ pole stabiilset kunstilist minevikku. Pole ka tänini kõrgete eesmärkidega olevikku — jääb ainult soovida ja kujutella paremat tulevikku.

Pealinna teatrid, eesotsas „Estoniaga“, omavad tugevad ansamblid. Eesti teater elab tõusu tähe all ja evib juba oma ilme. Tartus töötab paljutöötav teatrikool, kõnelakse omateatri probleemist, ilmub ajakiri „Teater“ j. n. e. Helifilmitont kui teatri konkurent on löödud knock-outi, ta pole suutnud teatrit surmata. Publik käib teatris.

Meie provintsiteatrid ajavad aga peale haledustunde, kui neile mõtled — nad tammuvad ikka paigal. Iga aasta vahetatakse

näitlejaid ja näitejuhte. Ühed ja samad näitlejad on sõnalavastuse kui ka opereti jõud, ja neidki on arvult 6—8. Ühel aastal laekub eelarve, teisel aastal on jälle puudujääk. Vana võlg on needusena „Ugalal“ kaelas. Selle võla likvideerimiseks tuleks teatril töötada ülejäägiga. Jättes iga aasta Kr. 1000.— ülejääki saaks võla tasuda 11 aasta jooksul, ja siis alles paraneks ka tegelaste seisukord, kes praegu saavad palka 5—10 krooni viisi 2—3 kuud tagant järele.

Näitlejate palgad on „Ugalas“ 50—85 kr. kuus. Maksab mõni teater näitlejale 5 kr. rohkem ja lubab tähtpäevaks palga maksa välja, jääb „Ugala“ ilma isikust, kellest just oli loota lähemal ajal andekat näitlejat. Kui näitlejale palka kõrgendatakse, tuleks üks näitleja seetõttu vallandada, sest minimaalne eelarve ei luba kulude suurendamist.

Kutselist tegelast lahkunu asemele ei leia väikese palga tõttu. Tuleb „otsida“ uus inimene.

Suurim õnnetus on siis, kui lahkunuid on mitu. Tarvis on leida uusi näitlejaid, kelle-

„UGALA“ NÄITLEJASKOND 1927/28. A. HOOAJAL

del oleks usutav kuju ka opereti printsiks või krahvinnaks. Sõidad siis ringi suvepuhkeajal mööda maad ja kuuled näitlejakandidaatide laulu, vaatad, kas nad oskavad teha väledaid liigutusi — ja see on kõik. Kas saab aga kandidaadist näitlejat, see on jseasi.

Kui küsid, kas tahetakse saada näitlejaks, on poolte küsitavate vastus: „Ei!“ Eriti siis, kui jutt on suure teatri kooriliikmega — „Ugala“ asub ju provintsis. Nii koostab „Ugala“ oma truppi hea õnne peale juba aastaid.

Siis algab töö, mis polegi enam töö, vaid on hullumeelne tuupimine. Kolme nädalaga peab olema „küps“ hooaja avatükk. Publik tuleb uut truppi hindama. Teise lavastusena tuleb välja operett, kus asi juba on kergem. Seal on võimalik näitlejaga publikut petta. Publik on ametis uustulnukate välimuse ja laulu hindamisega. Pealeselle kostüümid, koor, görlid, kiire tempo jne. See kõik loob pettepildi ja asi on korras. Publik on midagi ometi näinud. Sellest siis tuleb, et publik hindab näitlejaid lauluhääle järele ja selle järele, kui kerged on kellegi kondid. Operett on provintsis suursündmuseks, mis on enamiku publiku kui ka arvustajate ühine arvamine.

Kuigi viljandlased on teadlikud oma teatri puudustest, ei ole nad kaotanud usku „Ugala“ tulevikku.

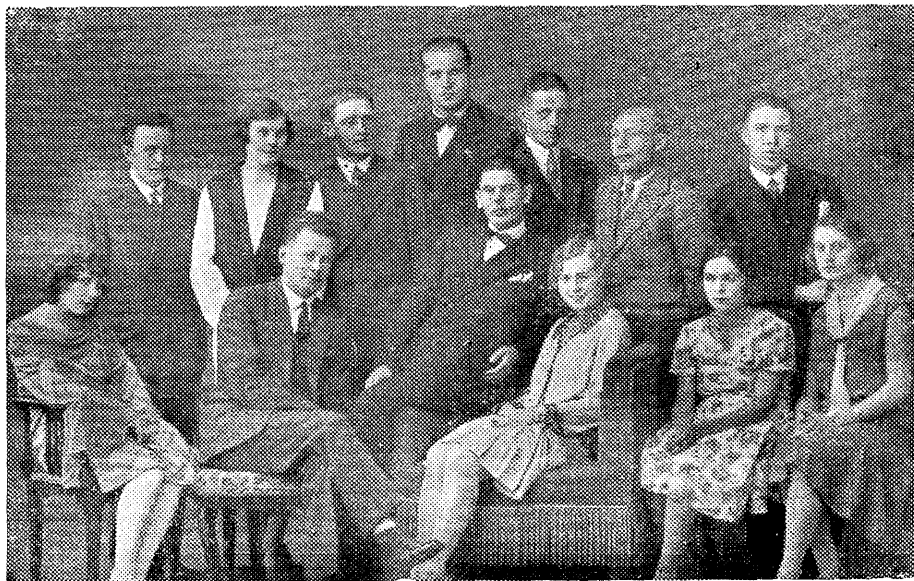
Viljandi seltskond eesotsas linnapea Maramaaga võitleb teatri eest nagu kangelane muinasjutus. Tehakse korjandusi, seltskond kannab ette näidendeid, daamid korraldavad iga aasta loterii-allegri, balli jne. jne. „Ugalal“ on seltskonna toetus eelarves.

Kohalikud ajalehed hellitavad ja julgustavad: meie asi läheb hästi. „See on ärkamisaja romantika, mis hõljub Pärnu ja Viljandi teatrite ümber,“ ütleb Ahasverus „Pärnu Päevalehes“. Seda romantikat aga peaks kasutama ülesehitavaks tööks ja mitte laskma joosta tühja.

Arvan, et „Ugala“ hädad on kõigi meie provintsiteatrite hädad. Eriti, mis puutub kunstilistesse küsimustesse. Töötavad ju kõik ühe trupiga kahel alal korraga. Provintsi näitejuhid peaksid ühiselt oma hädadest kõnelema ja vaatama tööle näkku. Ehk leidub pääsetee.

Olgu provintsiteatri esialgne ideaal, et ta pealinna teatrile jõuaks mõne aasta võrra tagant järele sörkida, mitte aastakümneid.

Arvan, see pole utopia, et tulevikus provintsis võib asuda tänapäeva mängule

„UGALA“ NÄITLEJASKOND 1929/30. A. HOOAJAL

vastav ansambliteater, kes oleks võimeline vahest külastama Tallinna ja Tartut.

Et seda saaks teostada, selleks peab kõigepealt meie praegu moesolev revüü-operett taganema, sest ta, liiatigi, ei suuda aimata järele suurlava.

Operett tuleb asendada „Elava kapitali“ vaimus kirjutatud tükkidega. Loodetavasti jätkatakse Adsoni algatust.

Operetti asendaval rahvatükil võib olla laulu, tantsu ja igasugust rõõmuelementi, mis meeldib publikule, kuid selleks olgu raudne tingimus: kõik olgu põhjendatud.

Operetist vabanedes saaks teater juba teisiti koostada trupi. Näitlejaid saaks võtta teatrikoolist, osa võiks teater kasvata ise, valides noori ande järele ja pike-maajaliste katsetega. Ja juba aastase töö

järele võiks teater paluda paremaile etendusile Tallinna ja Tartu arvustajaid, abiks kohalikele arvustajaile, kes siis annaksid objektiivsema arvustuse ja aitaksid teatril publikut viia õigele teatri mõistmisele, nagu seda tehakse Tallinnas ja Tartus vahetpidamata. Peab püüdma niikaugemale, et iga näitleja saaks minimaalsegi äraelamise võimaluse, et teatritöö rahuldaks näitlejat kui kunstnikku ja et näitleja ei tarvitseks häbeneneda oma kutset. Näitlejad ei kasutaks siis iga võimalikku juhust, et pääseda välja provintsist. Kahjuks jääb aga see esialgu vagaks sooviks. Operett Viljandis jätta ära — see oleks uuendus. Kuid võlgades siplev „Ugala“ ei kannata, kahjuks, praeguses olukorras uuenduse üleminekuvalusid.

Teatri- ja kunstisõbrad,

ainult ühine ettevõtlikkus ja armastus asja vastu suudab viia meie oludes kunstiajakirja rahva laialdasimatesse hulkadesse!

TELLIGE VEEL TÄNA „TEATER“ 1935. A.

JOOINI „UGALA“ KUNSTILISTEST TÕEKSPIDAMISTEST

ARNOLD SEPP

On raske taotella teatrikunsti nõudeid provintsilinnas, kus elanikke on veidi üle kümne tuhande, kus teater peab iga liiki lavastusi tooma välja paarinädalase ettevalmistusega. Mis „Tosca“ võib, näiteks, olla 3-nädalase ettevalmistuse saanud ooper?! Stanislavski töötab ühe lavastuse kallal kuid, isegi aastaid, ja siiski arvustatakse küllalt nõudvalt tema tõsiselt viimisteldud tööd. Ja meil on kujunenud normaalseks ettevalmistuse ajaks 3 nädalat!

Kahtlemata on säärane olukord kujuteldamatu suurlinnalasele. Kui ma kord kõnelesin Stuttgartis ühe saksa ajakirjanikuga, siis naeratas ta säärase teatri ja ta repertuaari peale (seekord hiilgas „Ugala“ „Havai lillega“, „Viktooriaga“ jne.). Aga kui ma siis samas miljonilinnas külastasin nende teatrit ja vaatasin „Mustlasparunit“, siis ei ületanud sealne operett eriti tunduvalt „Ugala“ tollaegset taset.

Seepärast: kui need linnad, kus elanike arv küünib miljonini, julgevad oma teatreid mõõta tõsikusstilise mõõdupuuga, siis peaksite võima võtta kunstilise hinnangu alla ka „Ugala“ tegevuse ja ta saavutused 15 aasta jooksul.

*

Enne kui asuda „Ugala“ sünniaastate lavakunstiliste tõekspidamiste ja voolude analüüsimisele, tahaksin haarata veidi kaugemalt, puudutada n.-ü. eellugu. Sest enne „Ugala“ sündi liukuvad voolud ja suunad mõjutasid kaudseltki asutatud teatriseltsi tegelaste vaateid lavategevusele.

Siinkohal tahaksin peatuda Anton Suurkase juures. Isiklikud mälestused ei haara isegi „Ugala“ sünniaega nii täpselt, et võiks midagi kindlat ütelda tollaegse kunstilise tõekspidamise kohta. Kuid kõnetades inimesi, kes tol ajal olid esimesteks Viljandi lavakunsti pioneerideks, selgub, et Anton Suurkask on õieti annud selle esimese tõuke, mis hiljem pani funktsioneerima kogu teatrielu Viljandis.

Hingelaadilt idealist ja tulvil tahtmist midagi teha, sellane oli Anton Suurkask.

Et pakkuda midagi, mil juba on kindel kunstiline hinnang, selleks ta koostas trupi ja lavastas Schilleri „Röövlid“. Mitte ainult Viljandiga üksi ei piirdunud need „Röövlid“, vaid ka Viljandimaal käis trupp väljasõidul, oli n.-ü. rändteatrile eelkäijaks. Kuivõrd teadlik oldi sel ajal provintsis üldse lavakunstilistest nõuetest, see on muidugi iseküsimus. Kuid pioneerina tehtud töö väärilis kiitvat atestatsiooni, sest siitpeale algas huvi tõus lavakunsti vastu Viljandis.

Pärast A. Suurkase teatrikatsetusi väärilib erilist väljatõstmist enne „Ugala“ teatriorganisatsiooni tekkimist Viljandi Käsitöölise Seltsi ja Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi näitemängu-harrastajate tegevuse kõrval kahtlematult „Koidu“ näitetrupi töö. See oli Viljandi teatrikunsti harrastaja haritlaskonna ettevõte, siin töötasid aastate jooksul sellased omal ajal tuntud jõud nagu pr. Baars-Sangerneebo, Jaan Vanakamar, Toomas Tõndu, Albert Liik, Ants Sims, Anna Karzeva-Tamm, Anna Turp, Liisi Pani, Anna Groodo j. t. See ajajärk oli võrdlemisi hoogus ja töötulemuste kunstiline tase tollaegses olukorras mitmeti tähelepanu vääriv. Kuid püsiva näitekoonduse tekkimine sai teoks alles „Ugala“ ajastul.

Teatrikunsti harrastajaile Viljandis oli selge, et isiklik algatus (A. Suurkask) või kõrvalharuna mõne seltsi juures töötamine ei võimalda teatrikultuuril ulatuslikumalt areneda ja vajaliselt süveneda oma sisemises töös. Süstemaatiliseks töötamiseks oli vaja koonduda eriorganisatsiooniks. See äratundmine koondumise vajadusest oligi, mis andis tõuke „Ugala“ teatri ja kunstiihingu „Ugala“ asutamiseks.

Ei või ütelda, et „Röövlite“ vaim oleks avaldanud kuidagi mõju „Ugala“ esialgsetele lavastustele. Tol korral olid autoriteetsemaiks lavastajaiks ja lavakunsti eriteadlasiks Viljandis Armin Hunt ja Märt Mõrd. Mõlemad mehed olid energilised ja tegutsemishimulised; Armin Hunt nähtavasti enam teadlik ja kaaluvam oma laualises orientatsioonis, kuna Märt Mõrd

Armin Hunt

Liisi Koik

Jaan Altleis

„UGALA“ ASUTAJAID

asus juhtima (ja oli samal ajal dekoraa-
toriks) tingituna spontaanselt „sisemisest
sunnist“, mis elas selles ekstsentrilises me-
hes. Ta oli otsija vaim, kes aga kunagi mi-
dagi ei leidnud. See lootusetus ja pessi-
mism sai talle hiljem saatuslikuks. Armin
Hunt ja Märt Mõrd kahekesi vajutasidki
isikupärase pitsati toleaja teatrile. See oli
ilma kindla orientatsioonita. Püüti näidelda,
püüti olla kas hästi naljakas või hästi traagiline,
sedamööda, kuidas oli mõeldud näi-
dend. Nii lavastati jant „Kui onu hullu-
majas käis“, mis oli õieti „Ugala“ esime-
seks lavastuseks (6. jaanuaril 1920. aastal
oli esietendus), nii lavastati 27. veebruaril
samal aastal Rosenovi draama „Kust
varjud ei kao“. Mis aga noore, algava
teatri tegevuses on eriti hinnatav, see on
püüie pakkuda võimalikult mitmekesis-
t: „Ugala“ asus korraga komöödia ja draama
kallale. Kunstiline tegevus iseenesest ei
saanud esimesel aastal olla kuigi intensiiv-
ne, kuna „Ugala“ 4. aastapäeva brošüüris
on üteldud, et lavastati kuus kaks näidendit.

*

Armin Hundile ja Märt Mõrrale (hoo-
ajad 1920/23. a.) järgnes lavastajana
Andres Tukk (hooaeg 1923/24, üksik-
lavastused hooajal 1922/23), kes asus la-
vastama Rabindranath Tagore näidendeid,
„Kuninga kirja“ ja „Ohvrit“. Nendes la-
vastustes oli juba teadlikumat režiimi, põh-

Andres Tukk

jalikumat läbitöötamist kui eelmiste lavas-
tuste juures. Andres Tukk oli ulatanud
kaugemale kui oma kodumaale. Ta oli
arendanud silmapiiri mitmes välismaa riigis
reisides ja puutunud seal kokku ka teatri-
eluga. Seega ka tema kogemuste pagas
oli märksa suurem kui eelmisel lavastajail,
kes toimisid peamiselt ainult oma indi-
viduaalse sisemise töökspidamise järele.
Andres Tuka teeneid „Ugalas“ on hinnatud
peamiselt just seepärast, et ta esimesena

Arnold Sepp
„Sakala“ teatriarvustaja Viljandis

Johannes Kaup
„Oma Maa“ teatriarvustaja Viljandis

katsus rajada ühtlast, kokkusulavat ansamblit. Andres Tukk jäi teatri juure pikemaks ajaks, kuni oma õnnetu haigestumiseni, mängides veel oma 25-aastase lavategevuse juubeliõhtul läbi valu. Kuigi hiljem ta nimi lavastajana ei domineerinud järjekindlalt, oli Andres Tukk ikkagi autoriteediks teatri juures viimse päevani, kusjuures tema näpunäiteid ikka arvestati. Andres Tuka lavastusel toodi lavale ka opereetti „Lõbus talupoeg“. See esimene suurem opereett „Ugalas“ jäi saatuse tahtel lavateoseks, kus A. Tukk mängis oma luigelaulu. Peale ülalmainitute on tol ajal „Ugalas“ mängitud veel järgmisi lavandeid: „Elektra“, „Hispaania kärbes“, „Uus minister“, „Paan“, „Parvepoisid“, „Demobiliseeritud perekonnaisa“, „Ainus idealist“, „Magdalena kodu“, „Pisuhänd“, „Geiša“, „Leeni“, „Tasuja“, „Mängupõrgu“ ja „Röövlid“. „Tasuja“ lavastajana kerkis juba silmapiirile Andres Särev.

*

See ajavahemik oli „Ugalas“ üldse väga kirev ja vaheldusrikas. Enne suuri vabaõhuetendusi — „Juudit“, „Tasuja“ ja eriti „Salome“ — käisid „Ugalas“ teatriautoriteedid väljaspoolt, pidades siin kursusi ja loenguid. Nii käisid tookord Viljandis lavakursusi korraldamas K. Jungholz ja H. Kompus. Loengutega esines R. Kangro-Pool, Hugo Raudsepp ja teisi. Nad töid endaga kaasa palju uudist ja — mis peasi — viisid Viljandi teatri

ajale vastavasse voolu. Siis tuli Paul Sepp (lavastas „Ödipust“), samuti oli ka küllalt autoriteetne isik toleaeegses ansambelis pr. Parts, kes tegi kaasa „Salomes“. Kuigi need inimesed olid kõik ühe ja sama aja mehed ja taotelid ühti ja samu sihte, siiski on ka arusaadav, et teatav individualism hoovas ometi igast üksikust nõuandjast ja juhust. „Ugala“ toleaeegsed tegelased ja näitlejad said nagu korraga liiga suure pagasi uut ja värsket lavalist teadmist ja oskust. Selles tuli alul orienteeruda. Kuid kõigist neist erinevaist arusaaamisist jämeda joonena hakkas tungima esile heroism.

*

„Ugala“ kunstiliseks juhiks sai 1924/25. aasta hooajal Aleksander Teetsov. On jäänud meele Teetsovi lavastatud „Kindralihärra Maks“ ja eriti veel „Nõmmekingsepad“. Viimane sai suure edu osaliseks. Eriti teenis siin näitlejana loorbereid Andres Särev, kes mängis Eskot. Olgu toleaeegse arvustuse hinnang Aleksander Teetsovi kohta toodud kokkuvõetult: „Peab tähendama, et hr. Teetsovi tulekuga „Ugala“ näitejuhiks on teater palju omandanud distsipliini mõttes. Kui varem näitlejad toimisid täiesti omapeade, siis nüüd ei ole seda enam. Ettekandeis on näha näitejuhi tahet, mis võtab igalt üksikult tegelaselt võimaluse esineda oma äranägemise järele...“

Mitte üksi sõnalavastustes, vaid ka opereetis esines Teetsov lavastajana, ja siin oli

Ida Urbel
Tantsu- ja liikumisejuht

Boris Kursk
Muusikajuht ja repetiitor

ta esimene suurem operett „Dollarprintsess“. Kuid olgu tähendatud, et juba sel ajal hakkas liikuma operettide-vastane vool ja ajalehes mainiti arvustuse lõpus, et „oleks soovitav, kui mängitaks rohkem näidendeid, mitte operette, mis on raskemad lavastused ja seepärast veel meie teatrile ülejõu käivad“.

Pärast Aleksander Teetsovi lahkumist valiti „Ugala“ näitejuhiks Andres Särev (hooaeg 1925/26). Andres Särev oli kujunemise ajajärgul ikka see kohalik autoriteet, kes püüdis võõraste juhtide ja autoriteetide poolt kaasatoodud uuendusi analüüsida ja saadud pagasist korraldada kindlat suunda „Ugalale“. Enne näitejuhi kohale asumist tegi A. Särev üksikuid lavastusi juba varem (1923/24 hooajal „Röövlid“ ja „Tasuja“, 1924/25 hooajal „Juudith“ ja lastenäidendeid). Vastavalt aja vaimule „sangarite mäng“ puhkes ka „Ugalas“, ja Andres Särevi aega nimetatakse veel praegugi Viljandis „vanaks heaks kuningate ajaks“. Mitte üksi tegelased ei olnud siis

Johannes Kangilaski
Dehoraator

Andres Särev

Aleksander Teetsov

heroilised, vaid kogu lavastus anti võimalikult suurejooneliselt. Selle „kuningate ajajärgu“ viis Särev järjekindlusega läbi kuni oma lahkumiseni Viljandist.

Hiljem, enne siirdumist Eduard Lembergi juure, vajas „Ugala“ veel kord võõraste abi. Seekord käis Viljandis Agathon Lüdig, kes lavastas siin „Hollandlanna“. Väärib märkimist, et sellest ajast õieti algabki opereti hoogus areng Viljandis.

*

Olgu muuseas märgitud, et „Ugala“ teater oli tegelikult esimene, kes lavastas suurema vabaõhuetenduse, nimelt „Salome“ 1920. a. suvel. Lavastus toimus Lossimägedes, varemete vahel. Selleks organiseeriti kogu suure kantsi poolne front. Kuningad istusid kantsi alla ja Salome tantsis selle ees poodiumil, Johanaan oli kaevus vangis ja kõrvalmüüridel liikusid salapäraselt igasugused sõdurid.

*

1926. aasta 1. juulist tuli Viljandisse näitejuhiks Eduard Lemberg, keda tituleeriti „Ugala“ direktoriks.

Kuni Ed. Lembergini teater „Ugala“ teutses asjaarmastajate teatrina, siitpeale aga algas „Ugala“ oma tegevust kutselise

teatrina. Sellest tingituna ja uute lavastajate tulnuna võimaldus hoogus kunstilise taseme tõus. Üleminek kutseliseks teatriks otsustati juba 1. veebruaril 1926. a. A. Särevi ajal, kuid hoogsale tegelikule tööle saadi asuda, loomulikult, alles järgneval hooajal.

Eduard Lembergi aeg algas rohkem operetivaimustuses kui sõnalavastuse tähe all. Siitpeale algaski Viljandis see ajajärk, mis publikule ikka enam ja enam sisendas arusaamist, et operett on nagu mingi esmajärguline ja sõnalavastus teisejärguline lavateos. Kuid ometi Eduard Lembergi ajal algas teadlik ja enam-vähem sihikindel lavatöö draama alal. Draamatruppi tulid säärased tänuväärased jõud nagu Salme Liiv, E. Soonyald, A. Rass, pealeselle olid juba omadest tõusnud nimekaiks näitlejaiks Lilli Feldman ja Aleksander Mälton. Opereti-primadonnaks tuli Frieda Hilden. Oli kord isegi kuulda, et teiseks näitejuhiks ja näitlejaks tuleb Tallinnast Ants Lauter, kuid see jäi ainult kuulduseks, kuigi kirjavahetust selles asjas peeti.

Hooaeg avati Kitzbergi „Libahundiga“. See kujunes võidukäiguks, sest lavastajal olid nüüd käes head jõud (Salme Liivi Tiina oli ju ja ongi jäänud ületamatuks

Eduard Lemberg

Johannes Kaljola

Tiinaks) ning vastavalt sellele tõusis sõnalavastuses ka kunstiline tase märksa. See kestis „Lindprii“, „Ihnsa“ jne. ajal edasi. Operettidest tuli lavale „Meedi“, mis ka saavutas erakordse edu. Kuid ühtlasi tabas sel ajal truppi ka raske hoop, kuna vabaturma läbi lahkus Arthur Rass, kes oli lootustandvaima tulevikuga mees „Ugala“ draamatrupis.

Eduard Lembergi teened „Ugala“ kunstilises arendamises on kahtlemata väga suured. Kui Eduard Lemberg lahkus, tulid tema asemele Alfred Meering ja Johannes Kaljola (enne Nolk), viimase tööd tuleb hinnata eriti sõnalavastuse alal.

*

Alfred Meering asus „Ugala“ juhiks mitte sedavõrd teadliku, küpsnud lavakooliga kui just oma spontaanse energiaga, suure temperamendiga ja seesmise elamusega. Ta oli noor jõud, kes tahtis teha tööd ja endale rajada kindlat teatri-tulevikku. Juba esimeste proovide järele oli näha, et tegemist oli inimesega, kes ei tahtnudki tarvitada vanu teid, vaid püüdis rajada mi-

dagi uut. Individuaalne looming — see oli tookord Meeringi lipukiri. Ja tal oli õnnelik käsi, olid õnnelikud ideed. Selles peituski saladus, miks Meeringi ajal „Ugala“ ikka tõusis ja tõusis, kuni ta saavutas oma kulminatsioonipunkti „Valeni pulma“ ja operettide „Viktooria ja ta husaari“, „Ly“ ja „Havaii lillega“. Veel kunagi varem ei oldud tehtud „Ugalas“ nii suure hoo ja nii suure armastusega tööd kui neil aegadel. Juhi tookordne energia ja tegevustahetõmbas iseendast trupi kaasa. Kolmeaastase töö järele lahkus Meering, mis tõi kaasa kunstilise kui ka majandusliku languse. Viljandis tekkis teatrikriis, mida on põdenud järgemööda kõik meie teatrid Tallinnast Pärnuni. Siin ei saanud palju parata Alfred Meeringi järglane Valter Sooserv, kes asus kunstilise juhi kohale. Ta püüdis teha kõik, mis suutis, kuid Meeringi minnes trupp oli harjumata Sooserva töötamise süsteemiga. Valter Sooserva kool nõudis juba näitlejalt eneselt suuri kogemusi ja lava tundmist. Seetõttu tõusid kohe ansamblist välja vanemad näitlejad, kuna nooremad jäid orvu-

Valter Sooserv

Karl Merits

deks. Tagajärg oli juba enam-vähem ühtlaseks muutunud trupi laialivalgumine. See ühtlus, mille saavutas Meering, hakkas kaduma ja — mis peaasi — teatri majanduslik kokkutõmbamine ei lubanud enam operetis seda hiilgust ja sädelust, mis oli „Viktooria“ ja „Havaii lille“ ajal.

Valter Sooserv lahkus Viljandist aasta pärast ja teda asendas Karl Merits. Viimase võimeisse ei usutud samuti. Karl Merits tuli aga energilise mehena, kes kõigi abinõudega püüdis „Kolme musketäri“ tuua välja võimalikult hästi. Tal olid trupis seekord head lauljad, kuid neist lauljaist ta ei suutnud teha näitlejaid. See oli tema aja kurbloolus muusikalavastustes, kuigi siin peaks märkima „Toscat“. Selle ooperi väljatoomine oli kunstiline võit „Ugalale“, kuigi orkestri suhtes see ooper sündis suurte valudega. Õiglasel olles siin, kui juttu on „Toscast“, ei tohi unustada Heino Uuli nime nimetamast, sest kuigi nimepidi lavastas „Tosca“ Merits, oli ta lavaletoomine ometi Heino Uuli tegeliku töö vilj.

Karl Meritsa ajal sõnalavastus jatkas oma laialiujumist. Trupis puudus sise- ja distsipliin, eriti just kunstiline distsipliin. Mida enam hooaja lõpu poole, seda enam ilmnis see lagedus. Juht nagu oleks isegi heitnud käega kõigele. Ta lahkus „Ugalast“, samuti nagu Valter Sooservgi, aasta pärast ja tagasi tuli Alfred Meering.

*

Alfred Meering oli tagasi tulles palju muutunud. Spontaanse energia ja individuaalse tööspidamise asemele oli asunud märksa teadlikum ja sihikindlam kool. Alfred Meering tuli loosungiga: „Lihtsust — loomulikkust — ühtlust!“ See on kogu tänapäeva teatri ja ka „Ugala“ eesmärk.

Rasketel aegadel tuli Meering tagasi. Teatri kriis oli süvenemas. Trupp oli noor. Ta ise formeeris selle „lasteaia“, nagu ta nimetas oma truppi esimesele proovile asudes, kuid formeeris kindlas teadmises, et ta esimestes lavastustes ei suuda pakuda veeranditki sellest, mida ta tahtis. Kuid näitlejad pidid tema kooli järele

Aleksander Mälton

Johannes Jürgenson

olema nagu pehme vaha, sest ainult pehmest vahast võis ta voolida oma tõekspidamise ja tahtmise järele midagi oma eesmärgile vastavat.

Käesolevaid ridu kirjutades ei saa veel ütelda midagi kindlat ega lõplikku. Kui aga arvestada neid põhimõtteid ning kogu ansambli ühtlast ja kiiret arenemist, siis on julgust teha üsna optimistlikke ennustusi. Jatkub see areng nende põhimõtete juures, siis kunstiline saavutus peaks aastate jooksul — muidugi, kui trupp püsib ilusasti koos — kujunema kõige hinnatavaks. Usume sellesse pöördesse. Ja nagu viimased lavastused näitavad, ei ole see lootus alusetu.

*

Lõpuks mõnd Viljandi teatripublikust. Provintsi publik — see on nagu ühine perekond, kus kõik mured ja rõõmud, hea ja paha arutatakse üksikult läbi. Siin domineerib ikka isiklik ja inimlik maitse. On loomulik, et mass ei suuda vaadata läbi analüüsiva, loogilist sidet ja

Karl Söödor

Benita Luts

Olli Birk

põhjendust otsiva prilli. Mida tähendab keskmisele inimesele loomikkus, kuna ta tunneb palju enam heameelt groteskist ja karikatuurist! Ühe inimese pilt ta juubeli puhul ajalehes — see ütleb vähe. Aga karikatuur samast inimesest — hoopis huvitavam. Nii on ka laval. Pilt elust — see on ju igapäevane. Aga sama pilt karikatuuris on hoopis teine asi.

Püüdkem siiski olla mõtlejad inimesed. Püüdkem endast leida seda sügavat äratundmist, et karikatuur ei ole see õige kunst, sest ta annab vaid ühekülgeid jooni, aga kunst peab olema nagu peegel, millest me iseendid tunneme. Ka lavalise kunsti suhtes võib olla lahkuminevaid tõlgitsemisi, kuid kunstiline alus peab olema igapähele neist. Kuigi meid vahest ködita-

vad karikatuurid, aga püüdkem ikkagi sinna poole, et tunneksime sügavamalt, sisenumamat kunstilist naudingut sellest, mis on lihtne, loomulik ja ühtlane. Püüdkem hinnata sellest seisukohast, siis oleme kunstiliselt õiglaselt kritiseeriv publik. Ärge me nõudkem liiga palju näitlejailt, nõudkem aga seda, mis tõesti on kunstiline, mitte aga kunstlik!

See viimane õieti ei kuulu ju „Ugala“ kunstilise arengu alla. Aga ma tahan siiski seda ütelda lootuses, et püütakse jõuda arusaamisele, milline on tänapäeva „Ugala“ kunstiline suund ja millised voo- rused on sel suunal võrreldes endise sihitusega ja kobamisega.

Ruumipuudusel jääb tänasest numbrist välja ka lehekülg „Kes? Mis? Kus?“. See ilmub veebruari-numbris, samuti õiged vastused detsembri-numbri küsimusile. See lehekülg leidis publikult ootamatult elavat vastukõla. Priipääsmed loosimisel võitjaks tulnuile on saadetud välja.

Salme Tamm

Feliks Tomberg

JUUBILAR — NII NAGU TA ON

ARNOLD SEPP

Kui võhik on sattunud esmakordselt Mulgimaa pealinna ning sõidab üle Valuoja maakiriku poole, siis võib selle peale mürki võtta, et esimesena tembeldatakse teatrihooneks Eesti panga maja. See oma rohketel rõdudega sarnleb palju enam noobli teatrimajaga kui pangamajaga. Alles siis, kui oled tolle määratuma uhke panga juurest pöörnud vasakut kätt ja läinud mööda ka põlluseltsi toredast majast, pääsed „Ugalale“ lähemale.

Ei ole kerge üles leida „Ugalat“ sellestki majast, mille kollaseks värvitud otsale on joonistatud kaks-kolm noobleimalt riietatud noorhärnat. Nende noorhärnade juures on ka tekst, mis meetripikkuste tähtedega teatab, et selles majas asub R. Blumbergi valmisriiete kauplus. Veel on siin mitme kaupluse silte ja ukse kohal, kus kõlgub tagasihoidlik üksik elektrilamp, on marmortahvlile raiutud, et siin asub „Seasaar“, kust müüakse igasuguseid alkoholiseid jooke. Kõike võib selle maja väljaspoolt leida, mitte aga poolt silpigi sellest, et samas hoones asub ka „Ugala“ teater... Nii tagasihoidlik on see juubilar.

R. Blumberg on maja peremees ja temas tuksub soe süda teatrile. Nüüd on ta oma maja seadnud vähemalt ilusasti korda, nii et ka „Ugala“ võib juubelit pidada päris

korralikult „siidis ja lakis“. Oleks aga keegi näinud „Ugalat“ ta 10. juubeliaasta pidupäeval! Siis sel otsal, kuhu praegu on maalitud noobliit riietatud noorhärnad, olid tuulest segi paisatud ja lõhutud tellingid ja lauaotsad, kuna maja oli pooleldi ehitamata ja seisis nii pikemat aega. Kogu „Ugala“ tänavapoolne ümbrus tuletas siis elavalt meele praegust Viljandi viletsuse ja häda sümboolit — ümberkukkumisel olevat „Klin- ket“ vastu uhket pangamaja.

See-eest on aga nüüd jälle muutunud „Ugala“ õuepoolne külg. Vanasti oli siin ilus sireliaed, mis kevadel oli tulvil pakatavaid õisi ja uimastavat lillilõhna. Siin sirelite all risti muuseas ka Aleksandra Isak Milvy Laidiks ja siin sattus Fritz Reinike sireleid nähes esimesse temperamentsesse vaimustusse. Nüüd on aga põlluseltsi õue ära ostnud, sirelid on kadunud ja asemel on inetud logudikud, mille all talumehed laadale sõites hoiavad oma hobuseid. Laadaõhtuil, kui „Seasaarest“ oma hobuste juure tulevad joobnud maamehed, on proovi tegeval „Ugala“ rahval ikka oma õueteater käepärast: need on tõsised „elupildid“, mis lavastatakse õues. Siis ei tulegi vahest tõsisest proovist midagi välja, kuna teatrirahvas on hunnikus aknalaua ja jälgib tõsist eluteatrit all, kus kaklevatele

meestele löövad kaasa ka tänitavad maadeid ja isegi segadusse sattunud valged ja punased hobused.

Kel aga on võimalus olnud kuulda Viljandi ajaloolase pastor Vestrèn-Dolli huvitavaid loenguid vanast ajast, see teab ka seda, mis asus „Ugala“ kohal n. ü. „eelajaloolisel ajal“. Ordu aja alul sel kohal, kus praegu on „Ugala“, oli nimelt põhjatu mäda tiik. Selle tiigi keskel oli saar ja saarel elased pühad sead. Need sead käisid ringi mööda toleaegset linna ja keegi ei tohtinud neil kõverdada harjaseotsagi. Just:ui pühad lehmad Indias. Sellest saarest saigi hiljem teeääre ehitatud kõrts endale nime „Seasaar“, milline nimi on püsinud tänapäevani. Nii siis: muistsel ajal asetses teater „Ugala“ kohal keset mäda tiiki asetsev pühade sigade saar!

See on juubilari asukoht enne ja nüüd. Siseruumidesse pääseb sama „paraadna“ kaudu, mille kaudu pääseb kõrtsi — selle nukralt kõlkuva elektrilambi alt. Kui õhtul teatrile lähenedes näed ukse ees suurt sagimist ja rõõmustad, et nüüd on pääsmetesaaba juba tänaval, siis hiljem võib saabuda suur pettumus: need kõik olid maamehed, kes üksteise võidu trügisid sisse kõrtsiuksest.

„Ugala“ asub teisel korral ja sinna pääsed trepi kaudu. See on pisut lagunenu ja seda just teatri pärast, sest kord oli tarvis tuua lavale natuke suurt rekvisiiti ja see ajas, piltlikult üteldes, trepi lõhki. Nimelt oli „Ugala“ laval kord päris tõeline auto, nimelt „Abielud sõlmitakse taevas“ ajal. See auto toodi treppi mööda üles. Et aga pahandusi oli trepi lõhkumise pärast, siis hiljem, kui tükk repertuaarist langes välja, lasti auto mööda erilisi tellingeid alla akna kaudu. Üue poole on „Ugalal“ veel teine trepp, ja see on vähemalt kümme korda nooblim päristrepist. Kui tehnika järelevalve komisjon nõudis omaaegselt majaomanikult Lutsult tagavaratrepi ehitamist, siis majaperemees otseski kiusu pärast ehitas määratu suure kivitrepi, mille ehitamine läks maksma 4000 krooni. See päratu uhke tagatrepp viib nüüd otse maameeste hobuste kuuri-aluste juure ja prüghunnikusse... Vanasti, sirelite ajal, harmoneeris see aga väga oivalise suveaia.

„Ugalal“ on olemas ka oma „fuajee“ ehk jalutusruum. See on pisike nagu tikukarp ja, näiteks, Võhma rahvamajalgi on see ruum mitne võrra avaram ja nooblim. Fuajee põrand on kulunud ja seal tantsuproove tehes on alati tuline hirm, et mõni jääb jalgupidi põrandaprao vahele kinni ja murrab jalaluu. See ruum on ühtlasi ka

„Ugala“ proovituba, sest laval on külmem kui Siberis, fuajee nurgas on aga raudahi, mis kõeb päeva läbi ja tõmbab terve ansambli enda vastu nagu magneediga. Niipea kui oma „suts“ on proovi ära teatud, joostakse kohe kas kõhuga või seljaga vastu ahju, kust järgmine õnnetu, keda osa nõuab, peab lahkuma toolide vahele — viimased märgivad fuajees ära proovide ajal lava.

Teatri pärismaal on ühtlasi ka dekoratsioonide saal. Niipea kui etendus on läbi, lüüakse toolid üksteise otsa hunnikusse ja mõne minutiga on saal täis latte, papitükke, valmis ja poolvalmis kulisse, värvipotte, „Fliti“-pritse (nende viimastega udustab „Ugala“ dekorator Kangilaski enne papile laskmist värvi, millega jälle saavutatakse kokkukohid värvi alal...), krepp-pabereid, naelu, haamreid, tange, pintsleid jne. jne. Mõne minutiga on saal puistatud kujuteldamatult segamini ning säärane pintseldamise ja kopsimise tohuvabohu kestab kuni järgmise etenduseni, millal siis kõik jälle kraamitakse ühte hunnikusse lava alla ja saalis seatakse toolid publiku tarvis tiptopp.

„Ugala“ garderoobid on viimasel ajal saanud võrdlemisi korraliku välmuse — võrreldes sellega, mis oli enne. Isegi tapeet on igas toas seintel. Nüüd saab säärast luksust lubada, sest katus peab vett kinni. Enne aga laskis läbi katus ja lagi, nii et grimeerimise ajal tuli grimeerija pea kohale kõlgutada pesukauss, kuhu siis vihasaju korral läbi lae sirises vesi... Sügisel suure sajuga olid garderoobid täis pangi, plekk-kausse ja isegi vanne, kuhu siis sorises ja sulises läbi lae vett...

Kes turu-või, veel enam, laadapäeval, juhtus „Ugalasse“, see võis kuulda näidendile kummalist saatemuusikat, mis tuli nagu kusagilt sügavusest sordiini alt. See oli gitarri, viiuli ja löösmoonika vägev üürgamine jorutuste ja räuskamiste saatel. Draama või üldse tõsisema näidendi ajal muutub ettekande nautimine võimatuks. Seepärast antakse laadapäeva õhtul ikka operetti, sest siis oma muusika ja oma laul kostab kõrtsikonkurentide omast üle. Varem mängis kõrtsis igal õhtul ka raadio ja siis oli häda alati. Kuid „Ugala“ nupukad lavapoisid leidsid kord triki, kuidas etenduse ajal saab all kõrtsis raadio panna raigisema ja kärisesema, mis ajab kõige musikaalsemalt joodikul raadiokuulamise isu ära. Missugune see kaval trikk on, see on „Ugala“ ärisaladus ja seepärast sellest siin lähemalt kõnelda ei saa.

Mis aga „Ugalas“ on kõige iseäralisem, see on klaver, mida iga proovi ajal kogu ansambel kannab õrnalt justkui kass

oma poegi. Kord on see klaver lava all, siis orkestriruumis, siis laval, siis jalutusruumis, siis suitsetamisruumis. Iga ugallane teab juba, kus klaveri tõstmise ajal on tema koht selle juures. Vaevalt Meering karjub: „Poisid, pumba juure,“ kui kogu rahvas on ühe sekundiga igaüks oma vastaval kohal nagu laeva meeskond hukkumise puhul päästepaatide man. Kuigi klaverit püütakse tõsta võimalikult õrnalt, on ta siiski juba jäänud sedavõrd vanaks, et ei võta enam jalgu alla. Aga häält teeb ta küll veel, umbes nii nagu tuleks tugev rahesadu vastu panni. Vana-aasta õhtul oli klaveri tervis nii halb, et talle enam ei hakatudki jalgu alla seadma, vaid klaveri kere tõsteti lavale toolide ja taburettide peale. Ja tema peal saadeti vahvalt kõiki kontsertnumbreid... Säärane on „Ugala“ klaveri ühegi liialduseta!

Niisugune oli ja niisugune on see juubilar, vaadatuna mitte läbi roosade, vaid päris reaalseste prillide. Nimetamata on vahest jäänud veel ahvikast ja kulbid. Esimene on prožektorite kast orkestriruumi kohal laes, ja kulbid — need on ehitatud rõdu külgedele — ka prožektorite tarvis. Nende plekist lahtikäivad katted tule-

tavad elavalt meele kulpe, millest siis nimigi.

Aga oleti on siin endisel sigade saarel tehtud ennastsalgavat tööd 15 aastat. Hoolimata sellest, et teinekord lagi sadas läbi, hoolimata sellest, et laval tuli laulda aariaid külmast lõdisedes... Teatri majandusjuht aga kalkuleerib ja tähendab nüüd juba lahkemaks lõõval ilmel, et eelarvega on tuldud välja, puudujääki enam ei ole. Aga kohe ohkab juure: „Kui neid võlgu ei oleks!“

Kuni on „Ugala“ võlad kaelas, peab ikka veel teenima teatrit see vana, jalgedeta klaver — ei või ega saa teda parimagi tahtmise juures saata pensionile...

Kui nüüd vanad ugallased Tallinnast, Tartust, Pärnust ja mujalt lubasid tulla kokku Viljandisse, et teatri juubelpäeval asutada eriline „Ugala“ „vilistlaskogu“, kes siis hoolitseks selle eest, et „Ugala“ pärit olemine oleks alati auasi ning suures ja erilises lugupidamises, siis on säärane austuse avaldamine „Ugala“ vastu kõigiti vääriline: katsutagu kuski mujal sääraustes oludes teha ja anda nii palju nagu seda on suudetud „Ugala“le. Ega saagi kuski mujal, sest mujal puudub ju see — mulgi jonn ja mulgi uhkus.

„UGALA“ JUUBELIETENDUS: ED. VILDE „PISUHÄND“ A. MEERINGI LAVASTUSEL

LIINA REIMAN

Pühitseb „Estonia“ teatris 30. jaanuaril 1935. a. 25-aastase lavategevuse juubelt. Etendatakse Fr. Schiller'i tragöödia „Maria Stuart“ juubilariga nimiosas

LIINA REIMAN

ALBERT ÜKSIP

Kui kellegi kohta on maksev vana tõde, et prohvet ei ole hinnatav oma maal, siis on see küll Liina Reimani kohta. Ta on p i d a n u d minema võõrsile ja on seal leidnud seda tunnustust, mida talle kodu on jäänud võlgu. Ta on võõrsil kuulnud külluses sõnu, mida ta kodumaal on kuulnud harva. Ja kuigi osa neist tuleb panna viisakuse arvele võõra kunstniku ja külalise vastu, siiski jääb neid veel küllaldaselt järele, et oleks põhjust uhke rahuldusega vaadata oma missioonile.

Liina Reimani juubeli puhul kirjutatakse muidugi palju head ja armast, nagu see,

muide, on ka loomulik. Temast võib kirjutada terve raamatu ja loodetavasti tehaksegi seda. Siin, neis austuse ridades, tahaksin vaid kinni püüda seda, mida olen isiklikult imetelnud ta suurekaalulises loomingu. Isiklikult hindan ta kujude reas (Maria Stuart, Orleani neitsi, Macbeth, Sappho, Medea j. t.) meeldivaimaks — Sapphot. Mulle tundub, et just ses osas kunstnik on sajaprotsendiliselt monoliitne; on sulanud kokku oma kujuga nii ülejäägita, nii tihedasti, et noateragi ei mahu kunstniku ja teda ümbritseva kesta vahele. Käisin Sapphot vaatamas kolm korda ja

oleksin vaadanud veelgi, kui tükk ei oleks langenud repertuaarist välja...

Liina Reiman kehabast veendumusega inimese suurimat tragöödiat: loobuda isiklikust õnnest, et elada üldsusele; veristada oma südant mingi ülimal ja üleva, õilsa eest; toimida nii, nagu seda igauks ja iga päev ei tee, ei ole suuteline tegema. Usun, et iga kunstihing mind õigesti mõistab, kui ütlen, et kuulates-vaadates Liina Reimani Sapphos (ja ka teistes sama ulatusega osades) tekib tunne, nagu kuulaksid Beethoveni sümfoonia. Olen ise enam kui ühed pooltallad kulutanud laval, aga Sapphot läksin kuulama igakord palavikuga veres ning lahkusin teatrist pühapäevaga hinges. Niisuguseil hetkil unustad sootuks tavalise „teatritegemise“ ja asemele tuleb too äraseletatu, mida nime-tame „puhtaks kunstiks“.

Iga suur kunstnik on erak, traagiline kuju. Talent on koorem selle kandjale, seda enam veel näitlejale, kelle looming elab koos temaga. Liina Reimani suur talent on talle ihtlasi piinaks, kõigepealt seepärast, et tal ei või olla vähimatki lootust, et ta kunagi saaks olla omataolises ansambelis. Ma ei ole näinud teda Soome teatris, kuid kodus on ikka vahele tikkunud mõte väärilise ansambli puudumisest. Ta on pidanud soleerima, vastu oma tahtmist. Mitte, et teda ümbritsevad näitlejad oluksid halvad, nõrgad, ei, vaid nad olid hoopis teisest maailmast. Ja seetõttu oli paratamatu mingi dissonants, kord rohkem, kord vähem häiriv (Sapphos vahest kõige vähem), kuid ikkagi eksitama kippuv. See ei vähenda kellegi väärtust, aga ses „hingede ebasuguluses“ on tolle traagika üks külg, millele

vihjasin varem. Liina Reiman on ükski juba „ime“ ja oleks alles ime, kui sääraseid imesid oleks palju...

Mainisin juba, et Liina Reimani kannatus on pandud raske katsumise alla. Ta on pidanud Solveigina kaua (ah, kui kaua!) ootama oma Peer Gynti ja teda isegi minema otsima mööda maailma. Aga kui Peer Gyndid või n. n. „olud“ (härra laduja, mitte unustada jutumärke!) on käidelnud Liina Reimani võõrasemaliselt, siis ei ole meie, eesti näitlejad, kes end uhkustundega loeme ta kolleegadeks, ses mitte süüdi. Meile on ta ikka olnud meie Liina Reimani, kelle poole oleme harjunud vaatamata alt üles. Meil on olnud ikka pühapäev, kui ta on meid külastanud. Tuleb meele lahkunud Hilda Gleseri ärev hüüd: „Sõbrad, võtke end kokku, Liina Reiman on saalis!“ See oli juba midagi!

Aga ta ise? Ta ise pole kunagi meile vaadanud ülalt alla, kuigi tal vahest seks olnuks õigus, vaid ta on meid alati koheinud armsalt ja sõbralikult. Meenuvad ta sooja leegiga hõõguvad silmad ja pehmelt vibreeriv nagu kalli tšello rinnatoon, kui ta küsis ühe „Teekonna lõpu“ eten-duse lõpul: „Ütelge, kuidas te seda mängite?“ Vastata tuli vaid mingi ebamäärane käeliigutusega. Talle piisas sellest, ja ta kostis: „Mõistan, seda ei seletata, te ei mänginud, te olite.“ Ta mõistis seda, sest ta enda lavategevus on olnud ja on vaid üks säärane suur „olemine“... Ta surus tugevasti mu kätt, ja see on kauneim tun-nustus, mida ma olen läbi elanud oma näit-leja-teenekonnal, ning praegu ei malda ma sest vaikida, suure kunstniku teenekonna täht-päeval. Toon selle valge toomeoksakese ta uhkesse lillekorvi tänuliku meele täheks!

MÄLESTUSI KAMMERTEATRIST

ANTS LAUTER

1918. aasta algus Moskvas. Baleriin Vik-torina Krieger talutab käekõrval noort provintsi näitlejat kuskil Nikitini väravate rajoonis ja juhib ta äsjaste võitluste armidest kirendavate majade vahelt mingi päris hariliku ukse lävele. Seal paari kitsa käigu kaudu tibatillukesse saali. See ole-vat teater. Uus ja omapärane. Teater? Seesamake?! Moskvas?!

Saalikese ühe seinä moodustab ees-riie. Selle takka avaneb lava. Nagu kitsas pink seinä ääres. Paar posti, astmeid, joonelisi ja säravaid drapeeringuid, kum-maliselt, geomeetriselt liikuvaid ja nii-sama kummaliselt, kuid kindlarütmiliselt Wilde'i „Salome“ teksti kõnelevaid näitle-

jaid. Nii meenub ähmaseid joonekesi esi-mesest tutvusest Moskva Kammer-teatriga. Selgesti on aga lõikunud mällu Salome paar poosi kuldse kardina foonil ja kuninga jäs-sakas kogu ja ilge suu. Kõik mälestused nägemismeele kaudu. Kõrvu kostab täna veel vaid üks karje Johanaanilt.

Aastad toovad silme ette rea uusi mul-jeid teatreist, lavastusist ja näitlejaist. Nüüd juba Euroopa läänes. Aga imelisel kombel — isegi kõige haaravama lavastuse või kõige vallutavama näitleja puhul — lõikab peast läbi tibatilluke saalike Mosk-vas kuskil Nikitini väravate lähedal ja kus-kil südamesopis tiksus igatsus näha Salo-met kuldse drapi foonil või kuulda Joha-

A. Tšurov

A. Koonen

naani karjatust. Vahest tuleb otse tõrjuda endast seda igatsusekihulast — aga ta rändab veres ega anna rahu.

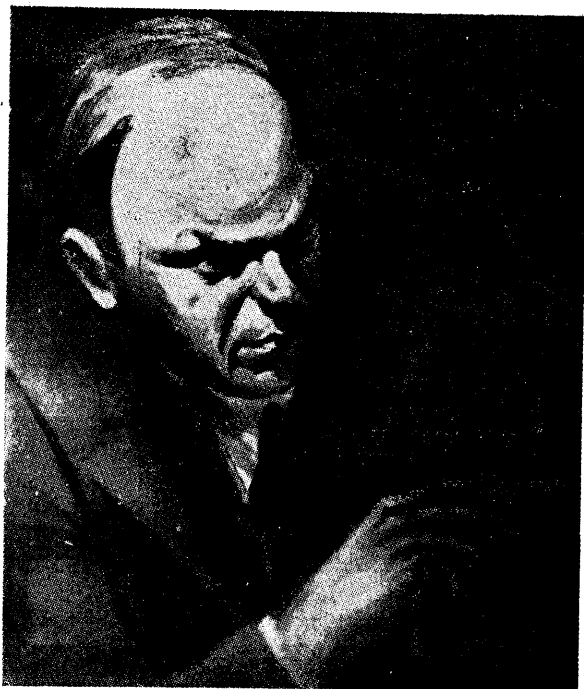
Viimaks aastal 1928 istud jälle Moskva Kammerteatris. See pole enam kammer-teater. See on teater. Avar ja mugav. „Iha jalakate all“ on ettekande teemiks. Lavalt hoovab hoogu ja jõudu. O'Neilli protest omandusihha vastu paisatakse lavalt saali mitmekordselt multiplitseerituna. Kõik on vaatlisele, mis seal ülal tuntakse ja tahetakse. Iga žest ja sõna kaalub selguse kulda. Ja seal liiguvad ja elavad päris elavad inimesed. 1918. aasta geomeet-rilised poosi ja mõistuslikud hääleskaalade vormelid on lahendatud painduvaks, sulavaks väljendusvormiks, mis ihuskoit kitsidusega, aga ausalt, apteekri täpsusega, möödab vaatlajale kujude üksikuid elamus-väljendusi. Aga tundub, enam küll väl-jendusi kui alati just elamust ennast. Võr-ratu lavamatemaatikakunst, nii lavastajal kui ka näitlejal.

Aga vaatlaja on egoist. Ta võtab teat-risse kaasa peale pea ka veel südame. Ja tavaliselt on nende kahe kaaslaste maitsed väga lahkuminevad. Koduteel tekib ütlemisi. Ja siis lõpuks, et saaks rahu majja, tembeldatakse patuoainaks teater.

Pärast „Iha jalakate all“ oli ühel vaat-lejal sõnelusi oma südamega. Ja ometi

igatsusekihulast selle teatri järgi kasvas varsti torkav herilane. Ja see ei hooli, et sa torkad talle vastu arvustusnõeltega, mil-liseid oled kogunud endale paarist isikli-kust kokkupuutest selle teatriga ja mõne arvustaja teatrikirurgilistest bülletääni-dest. See herilane asteldab sind haarama iga teate ja märkme järele, mis on kuidagi ühenduses Kammerteatriga ja selle tööga. Piiri taha tilgub neid teateid õieti kitsilt. Peamiseks ühendusehoidjaks jäävad teat-ed repertuaari üle. Neist haaradki kinni, sest repertuaar öeldakse olevat teatri nägu.

Kui ainult repertuaari järgi, eemalt, va-hetumasse ühendusse astumata, kujutella endale Moskva Kammerteatri nägu, siis kergib silme ette mingi lakkamatult moon-duv lõust. Üleminekuteta lõikav väljendusi igast tundevarjundist. Praegu pisaraisse mattuv Hekuba, hetk hiljem pööraseimast arlekinaadist rõkkav komödiant, sealtsa-mast soliidne, kaine tänapäeva-inimene ja, vahi, juba tantsiskeleb seesama su ees ker-gemeelse opereti subretina. Siis küsid end-alt: mis kameleoonlik imeloom see küll võib olla? Kes on see üks selle mitme-päise taga. Ja kui siis viimaks, juba aastal 1934, saad haarata käte vahele kord „Neegri“ kuumendava kräsupea, kord veidi puudritolmuse „Adrienna“, või sind haaratakse ennast peadpidi „Mašinaali“ meh-

F. JOHANSEN:
LAVASTAJA FR. PÕLDROOS
ÕLIMAAL, FOTO A. KASK

hanismi vahele, ja kui siis endakaitseks viskud lõppeks veidi „Optimistlikumasse tragöödiasse“, siis jõuab otsusele, et näokandja määrab näoilme ja võlub teinekord sümpaatlikuks ka esimesel hetkel virilana näiva lõusta. Siis veendub, et Kammer-teatri süsteemi tõelisi väärtusi ei saa tunda õppida ainult „Näitejuhi märkmete“ kaudu. Et neid ei saa suruda ainult „emotsionaalselt sisustatud vormi“. Neid peab nägema nende lavalises teostuses. Sest seal tuleb neile juure veel see seletamatu, mille juured püsivad küll süsteemis endas, kuid mis ladvaga sirutab vabalt ja julgesti

väljaspoole igasuguseid definitsioone, olgu nad kas või nii mahukad kui „emotsionaalselt sisustatud vorm“. Eriti „Optimistlikus tragöödias“ tundus, et Kammer-teater ühes oma suure juhiga A. I. Tairoviga ja talle väärse kollektiiviga, eesotsas A. Kooneniga, ei karda enam lende ka peadpöörivavisse kõrgustesse, kus kaovad nägematuks kõik süsteemi piirjooned ja kus särab nende uue teatrikunsti võimas linnutee. Sealt nad poetavad tähti alla kogu maailmale ja õnn sellele, kes oskab ja suudab mõne neist haarata.

RIIA VENE TEATRI OSA EESTIS

ARTUR ADSON

Riia Vene Draamateater on ligikaudu kümme aastat juba külasthanud Eestit. Ehkki see teater on võõrakeeleline ja -meeleline, koheldav meie ametlikult poolelt vähemusrahvuse kultuurihuvide raluudajana, on sel asutusel meie jaoks siiski vähemasti kaheksugune tähendus.

Esitaks Riia Vene Draamateatri külaskäigud on kannud võistluse momenti. Need etendused on kahtlemata ergutavalt mõjunud meie parima (mängult parima) draamatrupi, Estonia sõnalavastuse, tegevusse. Teistest eesti teatreist ei olnud võistlejat Estoniale. Küll aga pidid mõ-

nigi kord estoonlasisse kannustavalt mõjuma kui mitte isiklikult pealt vaadatavad parimad saavutused esinäitlejate mängus ning ansambli tegevuses, siis vähemasti need kiitused, mis külalisile said osaks meie lehtedes. Sest rea aastaid Riia Vene Draamateater võis õigusega nimetada end parimaks vene teatriks väljaspool Venemaad, kuni selle tiitli evijaks tekkis Prahos Moskva Kunstiteatri Praha grupp. Ja praegu külastab Euroopat vastasutatud väljaspool Venemaad asuv teater Tšehhovi, Pavlovi, Hmara, Krōžanovskaja ja teistega eesotsas.

Sellased kannustused on ikka tarvili- sed, takistades esindusteatritki jäämast loobereile puhkama.

Teiseks: riialaste etendused oma pare- mikuga on meie teatriharrastajaid kosti- tanud, vana Jannseni žargoonis õeldult, maitsva külakostiga. Nende etendused Ostrovskist ja Nõukogude värskest lava- toodangust ning dramatiseeringud vene klassikuist (Turgenjevi ja Dostojevski ro- maanidest, samuti Gontšarovist) on möö- dunud meie silmade, ajude, südamete ja mälestuste eest sellase küpsuse ja kunstilise tasemega, mida olen näinud välis- maa pealinnade teatreis ja milleni meiegi teatril on õnnestunud tõusta näit. „Püve talus“, „Kolmekrossi ooperi“, Pagnoli teoste j. m. t. etenduse ning lavastuse näol. Tarvitseb ainult meenutada nimesid. nagu: „Kirp“, „Valgekaart“, „Karamazo- vid“, „Mõisnike pesa“, „Inimene portfel- liga“, „Ringi kvadratuur“ j. p. t. — ja meie mälu õnnistab meid nagu kingi- tustega.

Kuid meisterlikku on see teater suut- nud pakkuda ka tõlkekirjanduse esitami- sel: „Kameelia daam“, „Liblikate lahing“, „Miraaž“, „Iiri roos“, „Kiibitsejate klubi“, „Potaš ja Perlmutter“, „Oma mure lau- lik“, „Seersant Griša“ ning jällegi p. t.

Kümmekond uudist Nõukogude Vene reipast lavakirjanduse loomingust on see teater meile tutvustanud, mille nägemata oleksime kunstiliselt ning elamuslikult keh- vemad ja vähem teadlikud sellest, mis sünnib teispool piiri.

Riia vene teater on tutvustanud meid värskete jooksvate euroopa teatriuudiste- ga ja iga meie tähtsaim teater on siit oma repertuaari täiendanud (Estonia, Draamastudio, Töölisteater, Vanemuine). Olgu mainitud vaid üksikud teosed: „Iiri roos“, „Suudlus peegli ees“, „Šuller“, „Mary Dugani protsess“, „Ringi kvadra- tuur“, „Äri on äri“, „Inimene portfelliga“, „Antonia“ j. p. t. Sageli selle laenu esin- damisel eesti lavadel alles on nähtunud,

kuivõrd riialased on olnud meisterlikud antud tekstide lavalises teostuses.

Riia Vene Draamateatri parimad päe- vad on möödaniikus: siis, kui teater Läti valitsuse poolt sai aastas oma mitu mil- jonit abiraha, võis ta peaaegu iga ampluaa peal pidada mitu jõudu, siis võis ta ajuti otse hiilata paralleeljõududega. Hea on tagasi mõtelda, et oled näinud sellast suurt ja mitmekülgsset kunstnikku — esi- mest armastajat ja paljupalgestel karak- ternäitlejat — nagu Terehhov, siis tore koo- mik Jakovlev, ürgveneline Võrubova, üli- ehtne diakonite ja sulide kujutaja ja unus- tamatu Vanjka („Kirbus“) Tokarževitš. Ja veel kuulusid selle teatri koosseisu sellased jõud nagu Ždanova ja Krõžanovskaja Mosk- va Kunstiteatrist, siis Ossip Runitš j. t.

Kuigi nii paljud sest teatrist on lahku- nud, ei ole järelejäak kaugeltki veel kehv. Eeskujulikke ja ansamblitugevaid etendusi suudab see teater nüüdki anda, sest õn- neks kuuluvad ta truppi sellased esmaklas- silised jõud ning väsimatud loovkunsti- kud nagu Jurovski, Buntšuk, Vedrinskaja, Bulatov ja tugevad ansambli toed nagu de Bour, Melnikova, Astarov, Barabanov, noortest Aleksandrova, Dolin j. t.

Riia vene teatri külaskäigu etendusil on ikka olnud publikut palju. Kuid venela- sed ja juudid ükski ei peaks ülal neid kü- laskäike — hea osa publikust moodusta- vad eestlased. Tähendab: ka eestlasile ütleb see teater midagi. Samuti nagu ütleb talle võõrkeelsete raamatute luge- mine.*)

Ja kunstilise võistluse jätkamiseks ning kunstilise vahelduse ja värskenduste too- jana olgu teretulnud selle teatri edaspidi- sedki küllasõidu-etendused.

*) Riia vene teatril osaksaanud laial- dast tunnustust ei jaga ainult meie kir- janduslik olümp Tartus: juba mõne aasta eest suleti Loomingu veerud kirjutusile sellest teatrist.

PIDUÕHTUIST KUNSTIKÜPSE MAATEATRI POOLE

MAA-NÄITELAVADE MUREDEST-LOOTUSTEST

B. KANGERMAN

Teatrikunstiharrastajad maal teevad olevikumomendil tõhusat tööd, kiuste päe- vamurede koormale, mis asub kukil, ja ül- diseks imetluseks kõigile neile, kes seni suhtusid pessimistlikult maateatrite elu- jõule ja tulevikule. Tulemused kindlasti ei ole tööinnust vähemad, kahju vaid, et

kõrvalseisjail asjahuvilisil seni pole olnud vähimatki võimalust ülevaate saamiseks tehtud tööst ja sellest, kuidas ja mida kuskil tehakse. Mõödavilksahtavais sõnu- meis siin-seal ajakirjanduses oleme võinud märgata, et näitekunsti-instruktooreil pole sugugi vähem tööd kui igasugustel majan-

dus-konsulentidel ja et nende energia juha mitmeks aastaks ette on pandud tallele. Samuti kõnelevad kirjandusturu teated, et näidendeid kirjutatakse ja trükitakse hoogsasti ja et järjekindlalt uusi autoreid ilmub avalikkuse ette võtma vastu kuulsuse oreooli. Kõigest sellest me oletame, et maateatrite elus on avanenud uued suunad ja töö peab liikuma päris tõusvas tempos.

Maategelane on iseloomult vaikne. Ta teeb ja räägib vähem, olgugi et mõnikord paljugi küsimusi-kõnelusi kipitab keelele. Ja kuhu nende mõtetega minnagi? Kas vanema venna juure? Kui vanem vend isegi seni alles otsis võimalusi organiseerumiseks.

Kui nüüd kutseline teatritegelaskond oma teostunud organiseerumist näitas „Teatriga“, meie oludes väga hinnatava üritusega, siis maanäitelava tegelasil kindlasti jälle midagi pakitses südames.

Tõepoolest. Ka väikelavategelased on kavatsenud ja üritanud. On olnud nimelt õige südamest tulevat juttu organiseerumisest. Sest kes meil praegu juhib ja korraldab maalavade töid nii nagu seda maategelased ise sooviksid? Ja mis kasu on kõigist neist kõrvalkorraldajaist, kui nad on tihtilugu maalavade hingerõõrad ega suuda liig rohkete ülesannete tõttu tungida ta vajaduste detailideni. Ja miks ka sellane arvult suur ja jõuline hulk ise ei peaks tõusma seks, et olla oma murede üle valvajaks ja arengusuundade rajajaks? Kui meil on ühinguid ja liite, millistesse kuuluvad kümned ja sajad organisatsioonid, miks ei võiks meil olla väikelavategelaste liit t u h a n d e t e liikmetega?

Allakirjutanul on olnud juhus võtta osa kahest väikelavade tegelaste üldkoosolekust, mille päevakorras just domineeris organiseerumise küsimus. Kahjuks ei jõutud seekord eeltöist kaugemale, kuna ei suudetud korraldada sidet ja tundi loeti veel varajaseks.

Samuti tuli paar aastat tagasi allakirjutanul toimetada õige primitiivset maa-

näitelavade ajakirja, millise aastalõpu ankeetleht peaaegu 100%-liselt ilmutas kindlat soovi oma organisatsiooni järele.

Kui nüüd „Teater“ lahkesti annab ruumi oma veergudel maateatrite päevaküsimustele, lubades seda osa erilise hooliga pidada silmas, siis ma ei kahtle üteldes, et seda võimalust tänulikult kriipsutavad alla kõik maateatrite tegelased. Ja ma usun, et väga paljudes siis taas tõuseb pakitsema tund, mis kord oli varajane. Veel enamgi: ma arvan, et minnakse koguni veelgi soovlikumaks, et tahetakse tulevikus selle ajakirja veergudel ka ise oma poolt midagi ütelda-pajatada. Siin peaks toimetus jõudu ja võimalusi mööda maa häälele leidma ruumi mõttes vastutuleku. Usun, et kõigile lugejaile peaksid pakkuma üldist huvi kirjutused maanäitetruppide siseelust, tehniliselt õnnestunud fotod trupitervikuist, juubilaridest, lavastustest ja seltsimajadest, ülevaated lavasissestadeist, tabavad naljandid tõsielust jne., jne. Eks see ole ju kõik uudismaterjal, mida seni kuskilt pole võidud lugeda ja mis võiks pakkuda selge pildi teatrikultuurilisest arengust maal. Maategelasi aga sellased sõnavõtu-võimalused ergutaksid töö süvendamisele, looksid neile võistlusmeeleolusid ja arendaksid seni puuduvat omavahelist kontakti. Just kontakt, võib-olla suudab selle kaudu amatöör-näitleja ometi viimaks kord viia tegekkusele senise unelma — oma organisatsiooni.

Kindlasti ei keeldu organiseerunud kutseline teatritegelaskond abistamast igaükselt oma nooremast vendast. Võib-olla leiab ta ehk koguni võimaluse aidata väikelavategelaste organiseerimistööd, et siis mõneski suhtes viia ühiselt läbi ühiseid huve.

Mõttekive on pandud veerma. Tahaksin loota, et nad haaraksid kaasa uusi elulisi mõtteid ja jõuaksid lõpuks — Tulemuseni.

*

Maateatrite tänapäev?

Ega me, tõtt ütelda, tohigi veel üldiselt kõnelda maateatrist kui niisugusest. Arvatud välja üksikerandid, valitseb ju maal ikka veel piduõhtute kultus. Juba väliseltki torkab see silma. Nii seisab maal affiisil esikohal sõna „pidu“, teisena mainitakse „tantsu“ ja kolmandana „eine-lauda“. Vahest alles neljandal kohal märkame näidendit. (Järjekorra mainimisel on võetud aluseks trükitähtede suurus.) Ja kui vaatame sisulistki külge, näidendi valikut ja ettekannet ennast, ega meil siingi ole põhjust rõõmutsemiseks. Aga loobugem nurisemast ja tegemast etteheitel, kuna teame ju ülihästi, millistes oludes tuleb tegutseda maal. Ega me saa rutata ette ajast ja arengust. Olgem vaid õiglased, hinnakem olukorda ja andkem juhatusi ja näpunäiteid õiges suunas.

Rõhutasin „õiget“ seepärast, et on põhjusi märgata senises maanäitelavadele antavais nõuandis ja abis kui mitte väär-suunda, siis traditsiooniks tardunud ühekiilgsust. Õpetusi antakse peamiselt vaid repertuaarivalikus, lavade tehnilises siseseadmises ja maskjumestamises. Sisulises osas esineb hääldamine ja miimika, needki juba hulga vähemas ulatuses. Kõigiti tänuväärset ja hädavajalist õpetustunnid. Kuid see sisulisim ja olulisim — see, mille järele õieti hindame maateatrite kunstilist tasapinda — näidendi tegelik lavastamine, režii, näitejuhtimine — kuhu jääb see? Otstarbekalt sisustatud lava, hea mask — kõik nii vajaline ja silmale nauditav, aga kui me seejuures mängimise hoopis unustame ja tegelasist moodustame lavamööbli! Lektüüre mängimisest endast, tüüpide loomisest, autori mõistmisest, mängu hingestamisest jne. kuulevad maalavad harvem. Ega neid lektüüre ometi seepärast jäeta pidamata, et see maanimeste juures oleks asjatu ajaraiskamine. Ei vist, sest maanäitlejate hulgas leidub väga rohkel arvul tüüpe, kes oma elulise loomulikkusega kannataksid välja igasuguse võrdluse parimate kutselistega.

Olen nii mõneltki maanäitejuhilt püüdnud lehitsemiseks hankida ta režiiiraama-

tut. Seda pole olemaski! Tihtipeale asjaosaline vabandab end sellega, et olud olevat nii räbalad, et ei maksvat end hakatagi vaevama režiitegemisega. Olen küllalt näinud sellaseid näitejuhi raamatuid, kus punasega on tehtud lehe veerele märked „sisse“ ja „välja“ ning näidendi lõppu, kus seisab sõna „eesriie“, on märgitud juure veel „lõpp“. On seepärast isna kindel, et jättes hooletusse maanäitlejate arendamise sisulise külje ei saa kõnelda kunstiküpselt maateatrist.

Kõneldakse, et viga peituvat repertuaari valikus, ja avaldatakse seepärast maalavadele mängimiseks soovitatavate näidendite nimekirju. Üteldakse — meie maalavad mängivat ebasobivat ja tühist. Omakohast põhjendatud väide, kuid kindel on ka see, et büroootööna koostatud nimekirjade varal üksi veel ei saa kaotada eeltoodud väärnähtust. Peame enne kõike tundma olukorda, miks maalava on sunnitud mängima sisutut ja kerget. Mida õieti võib nõuda näidendilt, mida on mängitud klassinurgas või tibatillukeses küüniurkas! Aga ometi tahavad need väikeste-olude-inimesed ka midagi mängida! Ja mis on õieti „ebasobiv ja tühi“? Eks või hea näitejuht teha väärtusliku asja ka tühiseimast palakesest? Tähendab — nurin „tühja ja sisutu“ üle on antud vales suunas. Ikkagi jälle: esijoones õpetatagu maanäitleja hästi mängima ja maanäitejuhti varustatagu teadmistega näitejuhtimisest ja režiist. Küpse maateatri arengu süvendustöö peab algama sügavalt.

*

Kust võiksid õieti alata tõsise maateatri arengu lätted?

Kahtlemata ühe tugeva, ühiseks pereks liitunud näitetrupi juurest. Iga teater ju vajab tugevat ansambli, amatöör-teater aga eriti, kuna tema töö paratamatult peab kandma juhuslikumat ilmet. Ent kas meil on palju sellaseid tugevaid näite-
truppe?

Meil on lood nii, et ühes keskmise suurusega maakohas, raadiusega vaid mõned kilomeetrid, asub 4—5 organisatsiooni, õige tihti veel rohkemgi. Võib juba kaju-

tella, kui killustatud on sellases olukorras näitlejate töö! Eks iga organisatsioon ju taha olla tugevaim ja teisest sõltumatu. Seejuures ununeb paratamatult pahatihti heanaaberlikkus. Ühisest ümbruskonna näitetrupist ei saa sellaste tingimuste juures olla juttugi ja lavastused kannavad tegelaskonna suhtes väga kombineeritud muljet. Vahest mõningail juhtumeil, mõne suurema aastapäeva või juubeli puhul, ühinevad ümbruskonna parimad näitejõud, et anda üle hulga aja jälle midagi paremat, nagu nad tihti ise affiššides märgivad.

Igasugused juhuslike koosseisudega trupid on maateatri kunstilise tasapinna arengu suurimad vaenlased. Seepärast peaksid minu arvates need inimesed, kellele õul lasub oleviku momendil maateatri arendamise ülesanne, püüdma eelkõige maal luua kindlakoelisi näitetruppe. Teiseks peaksid nad killunenud organisatsioonidest püüdma luua ühise orgaani, mis seda näitetruppi ta töös kannaks ja edus soodustaks. Ja tuska sellest ei tohiks olla ühelgi ümbruskonna paljudest organisatsioonidest: näitetrupp on kõikideks puhkudeks võtta, pealegi hea, kindla-ansambliline ja tugeva mängutasemega näitetrupp. Nii siis peaks tulevikus näiteks Metsküla 10 organisatsiooni juhuslike näitlejate koosseisude asemele tekkima üks ühine ja tugev Metsküla näitetrupp.

Rõõmuga võib märkida, et maal paljudes kohtades mõistetakse kindla näitetrupi tähtsust ja et mitmeis paigus paljud organisatsioonid ühise näitetrupi ülalpidamises ja kasutamises on leidnud ühistee. Säärastel kordadel moodustab näitetrupp omaette kindla organisatsiooni — selle maakoha näitetrupi või näiteringi nime all. Majandusliku elu võimaluse saab näitetrupp muidugi iseseisvaist esinemisist „oma firma“ all ja ka esinemisist teiste

organisatsioonide poolt korraldatavail pildidel. Huvitavate juhtumeina võib märkida, et mõnes kohas üks kindel näitetrupp leiab kasutamist isegi naaberkihelkondades ja kaugemates maakohtades, kus tegelaste puudusel oma näitetruppi on võimalu koostada.

Sellastelt näitetrupidelt juba võime nõuda ja märkamegi head mängu ning neil puhkudel võime juba tõsisemalt kõnelda maateatrist kui niisugusest.

Millest siis õieti oleneb maanäitetrupi töövõimsus ja tugevus? Muidugi trupi isiklikust koosseisust, kuid veel rohkemal määral tugeva organiseerimisvõimega, kindlakäelisest näitejuhust, kes oma isikuga suudab kõita näitlejad terviklikuks koonduseks. Igasugused omavahelised hõõrumised, mis maategelaste vahel pahatihti esinevad, on vaid kindlakäelise näitejuhi poolt välditavad. Täieline siserahu ja tugev distsipliin on loomulikult trupi peamine nõue, mida jällegi suudab hoida ülal vaid kindlasõnaline näitejuht.

Aga kui kohapeal sellane inimene puudub?

Minu arvates on meil maal küllaltki üsna häid ja töövõimsaid näitejuhte. Mõnes kohas saab nende tööind takistatud igasugustest kõrvalmõjudest ja intriigidest, teisel nad jällegi heade nõuannete puudumisel ei jõua küllaldaselt välja tuua oma kavatsusi ja näitejuhulist talenti. Nagu juba eelpool mainisin, maanäitejuhile on ses suhtes seni väga vähe antud. Viimisteldud ja läbimõeldud kirjutused näitejuhi ülesandeist, trupi organiseerimisest, sisedistsipliinist, tööjaotusest, režiist, esinemisest jne. annaksid näitejuhile teadmiste vara, millist ta seni otsis.

Nende küsimuste valdkonnast peame leidma aluse maateatri arenemisele.

*

Toimetusest: alates käesoleva artikliga avaldab ajakiri „Teater“ järjekindlalt igas numbris kirjutusi maa- ja väikelavade tegelasile. Ühtlasi palume saata toimetusele teateid lehtud tööst ja kavatsusist, mille põhjal koostame kokkuvõtlikke ülevaateid. Samuti võtab toimetus maa-haridustegelasilt vastu kaastööd teatriküsimustest.

MINU BALLIPIDU TEATRIIS

BALDER JAAN

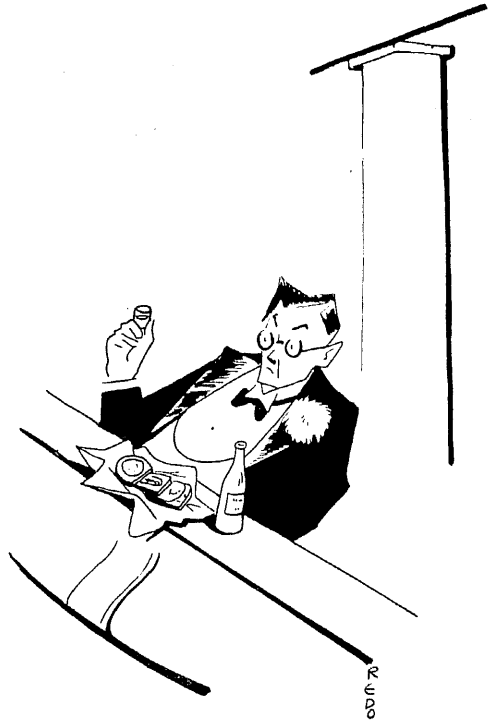
Pühad pigistasid mind rahast lagedaks, tühjaks nagu sidruni mahlast. Kolm krooni oli vana-aasta lõpul siiski veel taskus. Sellega otsustasin võtta vastu uue aasta, prassida paruni moodi. Muidugi ei jäänud mina tilkuma tänavale, prastite za võra-ženie. Kella 11 ajal õhtul Raekoja plats oli põõblit täis, vaest rahvast, kes oli tulnud uulitsa peale, et hõisata siin uue aasta tules oma hurraa ära ja minna siis uniselt koju.

Mina läksin sellest odavast karjast mööda uhkelt. Lakid olid mul jalas ja smokk seljas, ning põuetaskus roheline pidupilet. Mina läksin Estonia teatrisse tantsuballile. Andsin muidugi üliriided ära, niipalju ma inimesi ikka usaldan, ning kõndisin piduliste hulgas nagu härra. Tuttavaid oli ees laialt, kõik tervitasid mind, kumardades viisakalt. Mina ise tervitasin võõraid inimesi, kookasin oma terekese ära linnapeale ja veel mõnele suurele vuntsile. Ma neid küll isiklikult ei tunne, aga oma tuttavatele jätsin mulje, et mul on siiski au nende suurte sakstega tuttav olla, kuigi nad täna olid nii agarasti vestlusvaimustuses, et ei märganud mu terekest. Seda juhtub.

Lõbusad poisid tegid püüne peal nuusikat, rahvas tantsis saalis ning mina seisin ukse peal ja vaatasin. Ega ma rätsep ole, ballikleite ma ei osanud arvustada, aga naisi vaatasin hoolega, nende suhtes ma tunnen natuke asja. Nägin paljusid nimekaid naisi, aga ega ma hakka neid kohe kirja panema, sest mina ei ole sedasorti seitung, mis seletab seltskonna inimeste sekeldusi. Nõnda jah, seisin ja vaatasin ning ootasin, millal tuleb daamide valtser, et siis ehk saab ka terakese tantsida, keegi ehk kutsub. Ise ma olin nii tagasihoidlik, et ei julenud nagu kutsuma minna. Vaata, kaine pea, seal pole kuraasi sees.

Mõtlesin siis teha natuke tuju. See on õige, minul seal lauda ette tellitud ei olnud ja mul ei olnud seda vajagi, sest raha ei olnud. Mujale ballile ma ei oleks julenud sedaviisi minna, inimesel peab ikka olema balli peal üks koht, kus ta saab jalgu puhata. Niisuguseks kohaks on ettetellitud laud. Muidugi ei pane keegi oma jalgu puhkama lauale, vaid asjast tuleb ikka saada aru nii, et laua juures on ka toolid. Ma loodan, härrased, et saate minust aru ega hakka tähte närima. Niiviisi. Estonias on hea ballil käia ka kehval poisil, siin saab puhata jalgu ka siis, kui sul pole lauda. Rõdul on maailmatu uhke istuda. Selle peale mina olingi rajanud oma piduplaanid.

Ronisin rõdule, võtsin istet ja vaatasin piiluvalt ringi. Rõdul oli rahvast vähe. Tirisin taskust, smokingipükste taskust, võleivapaki välja, võtsin põuetaskust, smokingi põuetaskust, „asuniku“ ja hakkasin pidama pidu. Polnud seal kellelgi õigust minule kõõrdi vaadata nagu halvutades, mina tegin oma toitmistööd julge teadmi-

sega, et olen nagu mõni eeskujulik eurooplane, kes sööb teatris oma putterproovid, pole siin imelikku midagi. Kes on ajast maha jäänud, see vahtigu ja imetelgu, euroopaliku kultuuriga inimene aga ei näe minu teguviisis midagi halba. Nii siis, sõin söömist ja jõin viina ning tuju läks toredaks. Veri kisises kenasti sees, suu kippus naerule ja ma läksin teiste inimeste hulka.

All kohtasin üht noort daami, niisugust ajaviidet ma olingi otsimas. Vaata, keel kiheles suus, tahtis ajada mõnusasti nais-terahvaga segast juttu.

„Olete ka ilma lauata jäänud?“ küsis daam ja näis olevat väsinud.

Kehitasin õlgu ja lahutasin käsi:

„Ilma! Haledasti sissekukkunud sell! Vaadake, ma ei rutanud selle asjaga, tea-

des, et praegu ikka veel kriisiaeg, küllap laudu jääb järele. Aga võta näpust, kõik kohad löödud rahvast täis, kriis Eestimaalt kohe kadunud.“

Daam õhkas. Mina õhkasin viisakuse pärast ka natuke. Et kahepoolne õhkamine kokku on üsna igav, siis daam vabandas ja läks ära. Mul ei olnud sellest midagi, üksi polnud vaja õhata, käisin ringi ja olin balli peal. Midagi teha polnud, aga raha oli antud välja, tuli teha kaasa.

Olin uksepiida najal ja vahtisin tantsijaid. Mu daam tuli äkki tagasi, haaras mu käe alt kinni, pigistas ja paistis hirmus õnnelik.

„Leidsin laua!“ hõiskas daam.

Külm judin käis mu kerest läbi. Venitasin ehmunult: „Noo!“

„Punases saalis on üks vaba laud, keegi on tellinud, aga pole tulnud.“

„Vaata, vaata! Või teie nuhkisite selle välja. Küll teie olete aga tragi!“

„Olen tragi!“ hõiskas daam ning vedas mind kättpidi punasesse saali.

Tal, kuramusel, oli õigus. Laud oli vaba jah. Schwartzi nimi oli küll laual, aga kelner ütles, et sellest pole midagi, võtku me aga istet.

Aijah! Parem oleks olnud, kui kelner oleks meid ära ajanud. Võtsime siis istet. Kell oli saamas kaksteist, ümberringi läks nagu lahinguks. Korgid paukusid, kõik puha vahuviinapudelid laudadel, keegi odatamat ei meki. Olin aga mina kukkunud halba seltskonda! Tühjade taskutega!

Daam hüples toolil:

„Ruttu, ruttu! Kell saab 12!“

Kelner seisis teenistusvalmilt kõrval. Ütlesin talle südametäiega: „Soru viina ja sekser!“

„Meil ei ole sööginõusid,“ vastas kelner. Väga viisakalt vastatud, et ära tule

siia sülti tellima, vaid kärista kohe šampuu lauale.

Kell oli 12, kõik karjusid hurraa. Meie laud oli tühi ja meie ei karjunud. Hurraa mitte. Mina siiski karjatasin, vajusin kokku, panin kaks kätt oma kõhu paremale servale. Visklesin valudes. Vaata, äge pimesoolepõletik tuli peale. Kahju oli küll, aga tuli lahkuda, sest tohter ei luba siis prassida, kui pimesool teeb sees vaeva. Siis peab olema kodus selja peal.

Mina tegin nii, nagu tohter on käskinud.

Jah, sekeldustega algas minu uus aasta. Mulle tuleb vist seikluste poolest viljarikas aasta.

ANEKDOOTE JA NALJU

Ooper ja puuhobune

Oli nii, et ühes meie kodumaa suuremas teatris mängiti hiljuti mingit kolmekrossilist „ooperit“, milline lugu, eriti aga lõpp, on mõeldud tõelise ooperi paroodiana.

Eks näinudki siis lavastaja erilist vaeva selle „ooperliku“ lõpuga, kus „kuninga kuller“ suure puuhobuse seljas peab ratsutama lavale. Olid higistanud ka lavatöölised, et hobusel oleksid all võimalikult kõrged rattad ja et nõörid, millega hobust lavale sikutatakse, oleksid publikule hästi silmapaistvad. Peaproovil lavastaja aina

käsus: nõörid kõrgemale! nõörid kõrgemale! Ühe sõnaga — on tehtud, mis vähegi võimalik, et lõpufinaal oleks kõigiti „ooperlik“, vastavalt teosele ja lavastusele.

Aga pärast etendust?! „Noh, küll see mees, kes seda ooperit juhatab, on ikka ajast maha jäänud,“ põlastab üks tooniandvaid teatri juhatuse liikmeid. „See mees tuleb meie lavale oma puuratastel veetava hobusega! Justkui ei oleks meie teater küllalt suur ja rikas, et elavat hobust lavale tuua. Kui mina veel Peterburis olin, vaat' kus oli ooper, kohe elus hobune oli laval. Asjal kohe teine minek.“

Uppunud portsigar

Kurnimi lugudes võiks kirjutada paksu raamatu. Oleks isegi väga kurb, kui seda ei tehta. Alljärgnevalt üks pisike vinjett.

Kusagil kõrges seltskonnas Estonia poisid on pävakangelasiks, nagu see teisisi ei võinudki olla ajal, millal too generatsioon oli noor. Juhtub nii, et Alfred Sällik ja Eeda Kurnim, kadunuke, istuvad ligistikku lauas. Sälliku ees laual on kuldportsigar, kolleegade vastne kingitus, millest Kurnim vahetevahel võtab paberosse, igakord tähelepanu juhtides sellele, et küll on väärt värk sihuke kuldne asi. Hiljem Sällik märkab, et portsigar on koguni juba Kurnimi nina ees, ja veel hiljem on mõlemad kadunud.

Oleng aga kestab; Sällik keerleb galantse kavalerina daamide seltskonnas.

Seal tuleb Kurnim, palub Sälliku veidi kõrvale ja, hirmsasti ähmi täis, seletab viimasele, et vaat', „sisse“ kukkus. Tagumisest püksitaskust „parajal momendil“ kukkus kolksti välja ja läks. Tema polevat julenud „kanalisatsioonivärki“ puudutada, et vahest see teeb asja veel hullemaks. Sällikul käib tuhat mõtet peast läbi. Kõigepealt aga joostakse „sinna“, et vahest saab päästa, mis päästa annab. Kurnim abivalmina näitab ilusasti ära, kuidas ta olnud, kui see hirmus lugu juhtunud. Sällik viskab fraki seljast, käärib särgivarrukad üles ja hakkab portsigari otsima. Ei leia. Läänud mis läinud. Otsib veel kord, torgib igasuguste abinõudega. Juba on teenijaskond ja pererahvas jalul — kõik ähmi täis. Kurnim hakkab nutma, suure häälega, pisarad jooksevad — asub otsima kuivatamiseks taskurätti, leiab selle fraki põuetaskust... ühes Sälliku portsigariga.
? ? ?

Et oleks roosam ...

Enamasti on nii, et ikka kuidagi mõnustasti kõditab näitleja enesetunnet, kui talle saadetakse lilli. Selleks ei ole sugugi vaja olla primadonna. Mõnikord aga ajab lille-saamine hinge nii täis, et kui too lillede saatja oleks käepärast, siis teeks ta pihuks-põrmuks.

Hiljuti ühes pealinna teatris mõni minut enne etenduse algust selgub, et näitlejat, kel on esineda II vaatusest alates, pole kohal. Aetakse jalule inspitsient, näitejuht, šveitsarid jooksevad mööda linna, telefonid undavad, otsitakse mööda lokaale, teater otsitakse läbi katlamajast pööninguni — meest ei leita. Lõppeks leitakse kompromiss — näitejuht alandab end ise ja on nõus mängima toda osa. Ta asub otsekohe

tegema ettevalmistusi, pressides pükse, otsides parukat ja õppides osa.

Etendus läheb korrallikult. Näitejuht näitleja nahas tuleb asjaga hiilgavalt toime ja publik on kõigiti rahul.

Etenduse lõpul ulatatakse näitlejaile lilli ja ka näitejuht saab kimbu nelke. Ta imestab. Kes siis teadis, et tema esineb? Avab ümbriku ja leiab sealt roosal paberil kirja: „Õne ja edu esietenduse puhul“, ja allkirjaks... tolle näitleja nimi, kelle osa ta mängis. Veel on lisatud: „Napsupäeval 1934“.

„Kurr...“ Näitejuht muutub kaameks. Kael hakkab kõrvajuurikate juurest punetama. Silm läheb halliks.

Šokist päästis teda kolleegade naer, sest need, vemblad, olid kaasvõitleja poolekuupalgalise „otsa“ ja näitejuhi ähmisoleku kasutanud ära ja pikaleveniiva tüki lühendamiseks põiminud vahele oma kulissitagusel naljad.

Mait Metsanurk jutustab oma lavakogemustest järgmist:

Kadunud Karl Jungholz mängis aastasaja algul oma asjaarmastajate rühmaga Tartu „Karskuse Sõbra“ (või Käsitöölise Abiandmise Seltsi) laval „Poissmehi“ või midagi muud selle sarnast. Osaliste hulgas oli peale teiste kunstnik Konrad Mägi ja mõni teinegi pärastine tuntud mees. Liikusin ka selle rühma suurustega, kuigi mul huvid kaldusid lavast pisut kõrvale. „Poissmeestesse“ kutsuti mind kaasa mängima ja ma tegin seda meelsasti. Esimest korda pandi mulle parukas pähe ja võõbati kohutavalt nägu. See oli mulle väga võõrastav. Olin valmis, seisin kulisside taga, kordasin peast osa ja värisin lavapalavikus. Korruga tõugati mulle külge ja käsutati sosistades: „Sisse!“

Tõmbasin kohmetult ukse lahti, astusin lavale, laususin osast tervitussõnad ja haarasin peast — paruka, mütsi asemel. Naerulagin kostis mulle hämarast ruumist esimene „kiiduavaldusena“; märkasin varsti eksitust ja surusin paruka, mis sarnles punase karusnahkse mütsiga, uuesti pähe. Ja siis mängisin oma osa „suure eduga“. Äpardus parukaga oli selle „edu“ kindlustanud.

Mängisin aegajalt kadunud August Viera orkestris viulit, teenides rubla või paar õhtu pealt, mis oli tol ajal mulle hiiglasuur raha (ja oleks seda praegugi!). Ei mäleta hästi, missugune laulumäng Tartu „Taara“ saalis läks, aga vaatajaid oli palju

ja meeolelu näitlejail hea. Iseäranis rohkesti lõikas loorbereid oma laulu ja tantsumu noor primadonna M., aastat kaheksateist vana. Teises vaatuses tuli ta hallis jokey riietuses lavale, säärsaapad jalgas, ratsapiits käes, ülemeelik, lõbus naeratus kenal näol. Vaatajad vaikisid hetkeks, hakkasid siis kuuldavalt muhelema ja varsti kõvasti naerma, mõned otse hirnuma. Meie, orkestrandid, lavale kõige lähemal, olime piinlikult hämmastunud.

Primadonna katsus osaga alata, jäi aga varsti vaatajate naerust rahutuks ja aimas, et kõik pole korras. Ta vaatas ängistunult

ümber ja juhtus viimaks enesele pilgu heitma. Sääreriette nõõbid olid täiesti lahti ununenud ja avausest paistis valget pesu üsna palju. Märgates seda ehmuks primadonna, seisatas hetke nagu kivistunult, pööris siis karmesti ümber ja põgenes lavalt. Ülemeelik käteplagin ja „kiiduhüüded“ saatsid teda, sest publik on säärasel korral halastamatu. Vaesekeel ei lastud kauaks jääda kulisside taha, ta tõugati sealt varsti lavale tagasi. Nõõbid olid nüüd korralikult kinni ja mäng läks edasi, kuigi primadonna meeolelu oli kogu õhtuks rikutud.

KROONIKA

Kodumaalt

● Eesti Haridusliit märkis detsembris oma 10-aastase tegevuse juubelit. Sel puhul korraldati 3. üleriiklik hariduskongress ja vabaharidustöö näitus.

● Lõbustusmaksu otstarbekohasemat korraldamist on korraldajad nõudnud muu haridusorganisatsioonid. Ühenduses Haridusliidu sammudega selles asjas on saadud Hasominielt vastus, mis näeb ette võimalusi lõbustusmaksu seaduse muutmiseks ainult ühenduses ajutiste maavalitsuste kaotamisega.

● „Pühade ja puhkepäevade seadusega“ on keeldud igasugused avalikud ettekanDED ja lõbustused (ka teatrietendused!) jõululaupäeval kella 1-st alates teise pühani. Vana-aasta-õhtu ja uue-aasta-päeva etenduste kohta takistusi ei tehta. Usus korraldus riivab teatri te majanduslikke huve.

● Kujur Ipsbergil on lõpetamisel rüüganema K. Pätsi büst granüidist. Töös on lavastaja Fr. Pöldroosi büst granüidist.

● Kunstnik F. Johansenil valmis õli maal lavastajast Fr. Pöldroosist. Maal läheb eesti näitusele Moskva. Foto pildist on toodud meie tänases numbris.

● Näidendi „Vabasarma“ sundeksemp-laari läbivaatamisel olevat politiseivõimudel ajalehtede teatel telkinud näidendi sisu kohta kahtlusi, mispärast selle levik on pandud seisma. „Vabasarma“ autoriks olevat kaitsevaelane Kivi.

● Juhan Jaigilt on ilmunud kolmepildiline näidend „Särumeeste rügement“, mis käsitleb vabadussõda.

● Nõubuste pärast korjati müügilt k/ü. „Looduse“ kirjastusel ilmunud „Suleud ümbrik“. See raamat sisaldas väimasele „Looduse“ romaanide võistlusele saadetud teoste katkendeid.

● Saabus kodumaale õppereisilt Nõukogude Venesse Estonia dekoraator A. Tuurand. Kutseühingu korraldusel esineb A. Tuurand lähemal ajal Kunstihoones ettekandega reisimuljeist ja ülevaatega teatri elust Venes.

● Estonia näitlejaskond saadab oma kulul endise teeneterikka kolleega Alfred Sälliku 6 kuuks Tartu ravimisele.

● Põhja Puupapivabriku „Puhkekodu“ juures tegutsev asjaarmastajaist koosnev näitetrupp, mis töötab Estonia näitleja Juh. Tõnsoni juhatusel ja annab järjekindlalt etendusi vabriku tööliskonnale, saadab trupi stipendiaadina ihe oma liikme — Eugen Pavlovi — algavast semestrist Paul Sepa teatrikooli.

● Poola-Eesti ajakirjanike koostöö komitee stipendiaadina sõidab lähemal päevil Varssavi meie kaastöeline kirjanik R. Sirge, kes jääb Poolas meie erikirjasaatjaks teatri- ja kunstiküsimustes.

● Kirjanike Liidu Tallinna komitee piidulik avaaktus toimub 24. jaanuaril s. a. Kommertsgümnaasiumi ruumides. Aktusel esinevad kõik Tallinnas asuvad kirjanikud oma uusimate teostega.

● Kirjanike Liidu Tallinna komitee korraldab 17. veebruaril s. a. Tallinnas ülevaate-õhtu 1934. a. eesti kirjanduslikust toodangust. Ülevaate annavad dramakirjanduse alal — Ed. Hubel, romaani alal — H. Visnapuu, luule alal — A. Adson ja novelli alal — A. Antson.

Välismaalt

● Läti Kunstiakadeemia pühitses oma 15. aastapäeva. Sel puhul avati suur kunstinäitus, kus on pandud välja ligi 2000 kunstiteost.

● Poola haridusministeeriumi 1935. a. suure kirjandusauhinna sai Casimire Illa-kowicz lüürrika eest.

● Londoni mõjuvõimsaim ajaleht „Times“ märkis 1. jaan. oma ilnumise 150. aastat.

● Soome kunstinäitus läks Moskvas suure eduga. Riiklikud muuseumid ja erasiikud tegid näitusele rea oste.

● Lõppis vene graafikanäitus Londonis. Müüdi ligi 100 teost.

● Tšehhoslovakkia 1934. a. kirjanduspreemiad said W. Nezwal lüürrika eest, K. Capek, näitekirjanik I. Toyowsky j. t.

● Detsembris suri Pariisis 85 aasta vanaduses prantsuse tuntuimaid maalikunstnikke P. Besnard.

● Zürichis ilmus kirjastus „Europa“ väljaandel hiljuti surnud tuntud teadusmehe August Forelli memuaaride kogu. Lähemal ajal ilmub sama raamat inglise ja prantsuse tõlkes.

● Berliinis sulges ukseid „Schilleri teater“. See on juba kolmas teater, mis Berliinis publiku vähese osavõtu tõttu on sunnitud lõpetama tegevust.

● B. Shaw on kirjutanud kaks uut komöödiat — „Mees üllatussaartelt“ ja „Lady — miljonäär“. Esimene neist näidendeist tuleb ettekanndele saksa keeles Viinis veel sel hooajal; inglise algupärandis aga hiljem.

● Tuntud itaalia komponist Mascagnil on valminud uus ooper „Neero“, mille esietendus on nähtud ette jaanuaris „Scalas“.

● Veebruaris avatakse Napolis vene graafika ja akvarellide näitus.

● New Yorgis on antud välja algupärane raamat „New York päevapiltides“, mis 14 peatükis 304 fotoga annab igakülgse pideva ülevaate tavalise kodaniku elust varahommikust hilisõhtuni suurlinna ümbruses ja õhkonnas.

● Hollywoodis tuleb Max Reinhardti lavastusel linastamisele helifilmina Shakespeare'i „Suveöö unenägu“.

EESTI KUTSELISTE TEATRITEGELASTE ÜHINGU TEATEID

Uuest K. K. N. S. esinduskogust

Neil päevil peetud Kultuurinõukogu koosolekul otsustati kujundada uus Näitekunsti Sihtkapitali esinduskogu 11-liikmelisena, millisest arvust Estonia teater annab 4 esindajat, Vanemuine — 2, Draamastuudio — 1, Töölisteater — 1, Ugala — 1, Endla — 1 ja Narva teater — 1.

Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühingu pooldus enne eelmainitud kultuurinõukogu koosolekut Haridusministeeriumi poole palvega võimaldada ühingul saada oma esindus moodustatavas Näitekunsti Sihtkapitali esinduskogus. Kutseliste Teatritegelaste Ühingu taotleb oma alal ja oma liikmeskonnas üldjoontes samu sihte ja eesmärke, mis on Ajakirjanike Liidul või mitmesugustel kujutavate ja teiste alade kunstnikel oma alal ja oma liikmeskonnas. Kuna Ajakirjanike Liit ja kunstnike koondused saavad esinduse oma sihtkapitalide esinduskogudes, peaks, loomulikult, samasugune esindus olema ka teatritegelaste ühingul. Et teatritegelasel seni ei ole olnud esindust oma sihtkapitalis, on seletatav lihtsalt sellega, et kuni EKTÜ asutamiseni 1934. a. kevadel puudus teatritegelasil igasugune ülemaaline koondus. Kahjuks ei leidnud see seisukoht vastavates instantsides pooldamist. Samuti on meie arvates puuduseks, et Näitekunsti Sihtkapitali tööst ei saa võtta osa näitekirjanikud.

Ometi on sihtkapitali esinduskogul suured ülesanded teatrikultuuri arendamises ja süvendamises, ja sellest tööst on huvitatud ning sellest peaksid osa võtma eeskätt meie loovad kunstnikud. Tegelikult on kujunenud nii, et teatrite esindajaina sihtkapitalide valitsustesse on seni sattunud, eriti provintsi teatreist, enamikus seltside ja juhatuste esindajad, kuna tegelaskond on jäetud kõrvale. Seoses sellega oleme pidanud nägema, et need esindajad on tihti ilmutanud lokaal-patriootlikke kalduvusi ja kohalikke pishuve eelistanud meie teatripoliitika üldhuvidele.

Esindajate valimise viis uude sihtkapitali esinduskogusse võimaldab koha peal teatriseltsidel ja teatriseltside juhatustel pääseda endiselt „esindama“ (eriti provintsi oludes, kus tegelaskonnal on raske olla vastu oma leivaisa kangele tahtmisele pääseda pealinna esindama teatrit!). Esinduskogus on aga vaja teha loovat tööd meie teatrikultuuri tõstmiseks ja arendamiseks. Seepärast tõstame üles küsimuse, mida tuleks teha selleks, et uues esinduskogus loovkunstnikud — kunstiline juhtkond, näitejuhid, näitlejad, orkestrandid, vantsijad, koor j. m. — oleksid oma sihtkapitalis väarikalt esindatud? Loov teatritegelane ei tohi kõrval seista eesti teatrikunsti juhtimisest!

Ülemaaline teatripäev

Teatritegelaste ühingu juhatus on põhimõtteliselt otsustanud korraldada tänava kevadel (tõenäoliselt vaikselt nädalal enne kevadpühi) ülemaalse teatripäeva, kus tuleksid arutusele mitmesugused meie teatrielusse puutuvad küsimused. Teatripäeva korraldamisele tahab teatritegelaste ühing tõmmata kaasa meie näitekirjanikke, kes kogu iseseisvuseaastate kestes ei ole saanud ülemaalistest teatritüritustest ulatuslikult osa võtta, kuna ometi tihe koostöö nendega on teatrikultuuri edu aluseks. Esialgsete kavatsuste järgi võiksid teatripäeval käsitlemist leida mitmesugused loova teatrikultuuri küsimused, nagu: omateatri probleem, provintsiteatrite ja väikelavade olukord, lavategelaste ettevalmistuse küsimus, autori, lavastaja ja näitleja vahekorrad, laste- ja noorsooteatri organisatsiooni loomine, teatri, arvustuse ja publiku suhted, lava tehnilise rakenduse küsimused jne. Referentideks tahetakse paluda parimad asjatundjad oma alal. Teatripäevale järgneks EKTÜ peakoosolek. Osavõtjatele hangitakse hinnaalandusega sõit

raudteel. Teatripäeva eeltööd algavad veebruaris.

Teatritegelaste ekskursioon Nõukogude venesse

Teatritegelasid on olnud alati suur huvi tutvumiseks vene teatrikultuuri saavutustega. Raskete sõidutingimuste tõttu on see võimaldunud seni vaid üksikuil (E. Villmer, H. Lauter, E. Türk, M. Merjanskaja, A. Tuurand j. t.). Nüüd on kutseühingul kavatsus korraldada oma liikmeile käesoleva aasta mais suuremat ekskursiooni õppeülesannetega Nõukogude Venesse. Esialgssed läbirääkimised lubavad eeldada, et kutseühingul on võimalus saada oma liikmeile ekskursiooni puhul rida soodustusi (hinnaalandused raudteedel ja võõrastemajades, vaba pääs teatreisse ja stuudioisse, osavõtt proovidest jne. jne.), mida tavaliselt kergesti ei anta. Osavõtjaid võiks olla 20—25 isikut, reisi kestus 10—15 päeva.

Et saada ülevaadet, kuipalju sõitasaovijaid leidub, korraldab ühingu juhatus eelregistreerimise ja palub endale 1. veebruariks teatada, kes teatritegelasist soovib ekskursioonist osa võtta.

Viimsel hetkel, ajakirja murdmise ajal, saime teate, et Näitekunsti Sihtkapitali esinduskogu esimehks on Vabariigi Valitsus määranud Albert Üksipi. Teatrisõpradel on põhjust rõõmustamiseks: eesti teatrielu juhtimisele on kutsutud mees, keda teatriinimesed usaldavad ja armastavad ja kes oma kutsetööd teeb andunult ja sooja südamega. Albert Üksip on eesti teatripere vaimsemaid ja kultuursemaid liikmeid.

Kutseliste Teatritegelaste Ühing ja ajakiri „Teater“ tervitavad A. Üksipit ja soovivad talle õnne ja edurikkaid tulemusi meie teatrielu juhtimisel.

Teatrisõbrad loodavad, et Haridusminister määrab ja esinduskogu valib A. Üksipile väärilised kaastöölised.

Käesolev „Teatri“ number on määratud „Ugala“ teatri 15-aastase tegevuse juubeli tähistamiseks, kuid ühtlasi oleme tahtnud sellega kriipsutada alla provintsiteatrite osa meie teatrielus üldse. On ju tekkimislood, arenguteed ja olevik neis kõigis üldjoontes väheste erinevustega ühelaadsed.

Ruumipundusel on seepärast jäänud välja rida artikleid ja kirjutusi, mis olid määratud avaldamiseks selles numbris. Kahjuks ei võimalda majanduslikud kaalutlused hinda kõrgendamata anda välja ajakirja veelgi suuremas kaustas (kuigi käesolev number on 52-küljeline tavalise 32 asemel) ja loodame seepärast, et väga auväärset autorid andestavad toimetusele sunnitud viivituse.

Järgmine „Teatri“ number ilmub 12. veebruaril 52-küljelisena, rikkalikult illustreerituna. Lähemais numbris muuseas:

Eduard Hubel — Meie näitekirjandus pöördepunktil.

Rahel Olbrei — Lavatants — estraadtants.

Dr. E. Kirschenberg — Psühho-analüütiline läbilõige H. Raudsepa komöödia „Roosad prillid“ peategelasest Siim Pungerst.

Hugo Raudsepp — Teater vaimukuse hädaohus.

Vold. Leemets — Operetist.

Joh. Barbarus — Nartsiss, pilliroog ja tuul.

Juh. Tõnson — Rajagem endile kodu!

Al. Lepp — Eesti teater arvudes.

Fabius — Eduard Vilde elulisi lavakujusid, ja teiste artikleid, Heini veste „Binnokkel“, kirjutusi maalavade tegelasile, anekdoote ja nalju, kunsti kroonikat kodu- ja välismaalt jne. jne.

Hooaja esimene pool „Estonias“

Käesoleva hooaja esimesel poolel andis „Estonia“ 141 etendust. Selles arvus ühepalju sõnadraamat ja operetti — 46, ooperit — 40, lastetendusit — 8, tantsu — 1.

Pääsmeid müüdi neile etendusile kokku 88911, keskmiselt etendusele 630. See on elavaim osavõtt, millist tunneb „Estonia“ ja vist üldse eesti teatri ajalugu. Kuid see on siiski veel määratu kaugel ideaalist. See, kui siia juure arvata osavõtu kasv ka teistes teatrites, näitab vaid elavnemist, mitte aga veel täit lokkavat elu teatri ümber. Kui uskuda Nõukogude Vene statistikat, mille järgi sealseis suurlinnades iga elanik läbistikku 12 korda aastas käib teatris, siis ei ole küll midagi uhkustada Tallinnal, kus see arv vist käesoleval healgi aastal tõuseb vaevalt üle kahe.

*

Erilist tõusu näitab ooperipubliku arv. Kuna 1932/33. a. hooajal iga ooperietendust külastas keskmiselt 532 inimest ja 1933/34. a. — 401, oli see keskmine läinud hooajapoolel 641. Vastavalt sellele on tõusnud ka ooperi keskmine kassa: 1932/33. a. — 424 kr., 1933/34. a. — 273 kr., 1934/35. a. — 478 kr. Niisugune röömustav tõus annab täielise õiguse neile, kes kinnitavad, et ooper meie suurimas teatris on tarviline kunstiala. Vaja ainult olla ettevaatlik repertuaari valikus ja ettekandes pakkuda parimat, mis meil võimalik.

Üldiselt võib „Estonia“ hooaja esimese poole töö tulemustega olla täiel määral rahul.

„Estonia“ kavatsused hooaja teisel poolel:

Sõnadraama osas on „Estonial“ hooaja teisel poolel muuseas kavas kaks suurteost: Schilleri „Maria Stuart“, mille esietendusega Liina Reiman 30. jaanuaril mängib oma 25-aastast tegevust lavakunsti alal. „Maria Stuarti“ lavastab Hanno Kompus. Märtsis järgneb sellele Ants Lauteri 20-aastase lavategevuse märkimiseks Zuckmayeri „Köpeniki pealik“, mille lavastab Fritz Pöldroos. Tõsisemat laadi teoseist on pealeselle kaalumisel veel Bourdet' „Raskeks ajaks“ („Les Temps difficiles“), kergemasisulisist J. Deval'i kuulus „Tõvaristš“.

Ooperitruupil on ees veel kaks uuslavastust: Puccini „Madame Butterfly“, milles seekord Linkertoni partiid laulab Martin Taras, kuna nimiosas esineb Olga Torokoff-Tiedeberg. On loota, et selles osas sel hooajal jälle saame näha ja kuulda ka jaapani lauljannat Teiko Kivat.

Vabariigi aastapäevaks valmib E. Aava „Vikerlaste“ uus lavastus. Autor on partituuri mitmeti täiendanud ja ümber töötnud, ka osade jaotuses on ette näha osalisi muudatusi. Wolf-Ferrari „Madonna ehte“ eesti esiklavastus valmib loodetavasti märtsi lõpupoole.

Operetitruup töötab praegu Rombergi „Kõrvelaulu“ ettevalmistamiseks, mille esietendus on hiljemalt 14. veebruaril. Aprilli alul loodetavasti näeb esmakordselt rambivalgust Rossmani uus eesti algupärane operett „Igavene legend“, mille libretto on kirjutanud Arnold Sepp. Uudisteose tegevustik on asetatud osalt Eestisse, osalt Ungarisse. Muusikat loevad asjatundjad veel huvitavamaks ja kaunimaks kui „Tütarlaps kodumaata“ oma.

B Ö R S - P A L A V I K

"Börsipalavik"

(KIIBITSEJATE KLUBI)

JO SWERLINGI
JA
EDWARD G.
ROBINSONI

KOMÖÖDIA KOLMES
VAATUSES

LAVASTUS:
ANTS LAUTER

DEKORATSIOONID:
A. TUURAND

LAZARUSE OSAS
PAUL PINNA

Kludia Maldutis
Estlantsija „Mustlastantsus – Zingra“

„VEENUS SIIDIS“

ALFRED GRÜNVALDI

ja

LUDVIG HERZER'I
opereff kolmes vaafuses.

Muusika: ROBERT STOLZ

Lavastus: AGATH. LUDIG

Muusikajuht: V. NEREP

Tantsud: RAHEL OLBREI

Dekoratsioonid: A. MÖTTUS

Kostüümid: NAT. MEY

Veenus siidis

„PÄEVALEHT“

ON ERAKONDADEST RIPPUMATU ÜLERIIKLIKULT
LEVINUIM AJALEHT

Suurim ning kasulikum kuulutamise leht Eestis. Hinnata
kaasandena igal pühapäeval pilke- ja naljaleht „Kratt“

Meie kirjastusel ilmub

„L A S T E R Õ Õ M“

— EESTI POPULAARSEIM LASTE AJAKIRI

T. E. K. Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS

TRÜKIKODA
KÖITEKODA
TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA
OFFSET-TRÜKK

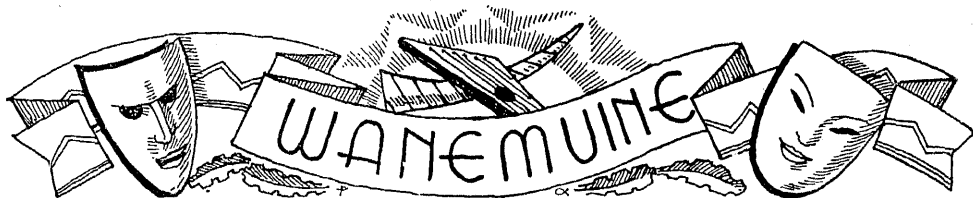
Hinnad kõigile
vastuvõetavad

Tellimiste täitmise
kiire

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD RAAMATU-
JA KIRJUTUSMATERJALIDE KAUPLUSED,
KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN-EESTI. PIKK T. 2. OMA TELEFONI KESKJAAM 428-83

A. RAAGI DRAAMA „MÄSSU VAIM“ VANEMUISES LAVASTAMISEL

Käesoleva aasta alul tuleb „Vanemuises“ esimese uudislavastusena ettekandele Arno Raagi 5-vaatuseline draama „Mässu vaim“, mis on dramatiseering autori samanimelisest romaanist. Romaan „Mässu vaim“ ilmus paari aasta eest. See leidis sooja vastuvõttu laia lugejaskonna poolt ning osutub meie viimaste aastate kirjan- duslike toodete hulgas üheks loetavaimaks.

Niisama sooja vastuvõtu osaliseks on saanud ka romaani dramatiseering, mis ilmus trükist möödunud aasta sügisel ja mida nüüd eriti maalavadel on palju ning menukalt mängitud.

„Mässu vaim“ on isikute draama ja areneb ajaloolisel tagapõhjal, milleks osutuvad 1924. a. 1. detsembri sündmused. Sel

taustal näeme kolme mehe võitlust ühe naise pärast. Lagenõmme perepoeg Hino, kes maailmasõjas on jäljetult kadunud, leiab 10-aastase äraoleku järele koju jõudes oma ema olevat surnud ja endise pruudi Velda isa naisena.

Viimane on abiellunud Lagenõmme vanaperemehega selleks, et talu pärida, ja arusaadavalt ei saa nende abieluõnn olla kuigi täieline, sest üks on temperamentlik kireküllane naine, teine raugastunud vanamees. Selles ebalooslikus abielu- situatsioonis on naine teinud kõrvalehüpeid sulase Heinoga, kes on ühtlasi kommunistlik agitaator ja 1. detsembri mässu- mehi. Alul sulane armatseb perenaisega ainult ajaviiteks, kuid hiljem armub ta

ARNO RAAG
„Mässu vaimu“ autor

RUDOLF RATASEPP
„Mässu vaimu“ lavastaja

tõsiselt. Nüüd aga on Velda tunded sulase Heino vastu jahtunud. Kojutulnud Hinno kõigist vastupanukatseist hoolimata ometi lõppeks elustub Hinno ja Velda endine intiimne vahekord ning Velda jääb rasedaks.

Järgneb lõpukatastroof. Sulane, kes lapsest saadik on revolutsioonilisest hingehõhust läbi imunud ja keda vahekord Veldaga ajutiselt on viinud „kodanlaste ringi“, läheb jälle tagasi oma põrandaaluste seltsimeeste juure ning võtab aktiivselt osa 1. detsembri mässust, mis saab talle saatuslikuks. Vanaperemees, keda närib kogu aeg kahtlus naise truudusetuses, kuuldtes, et laps, keda Velda eneses kannab, ei ole tema, vaid ta poja oma, satub raevuhoogu ning saab südamerabanduse.

Hinno, kes isale ta surmahetkel on

ahastuses lubanud oma süü lunastada, haarab revolvri järele.

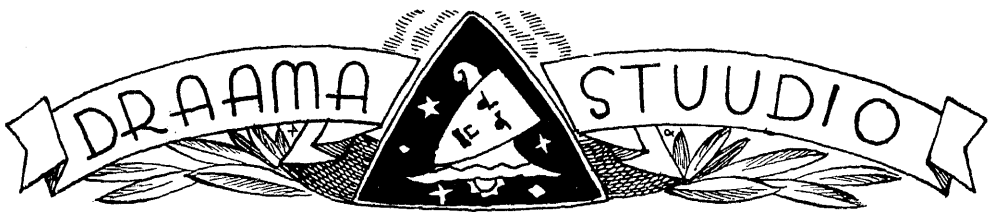
Nii „Mässu vaimu“ sündmustiku lühike kokkuvõte.

Näidend on kirjutatud hingelise soojusega ja kõike inimlikult mõista püüdes. Seejuures kannab teost isamaalik meeleolu, mis aga kuskil ei muutu pealetükkivaks.

„Mässu vaimu“ kandekujudeks on ülalnimetatud neli, kes igati omaette on karaktertütübid. „Vanemuises“ mängivad neid: vana peremeest — J. Pöder, perenaist Veldat — L. Lindau, Hinnot — A. Nüssik ja sulast — E. Kruuda. Lavastajaks on R. Ratasepp.

Komponist Fr. Mihkelson on loonud tükile saatemuusika, milles on esile tõstetud draama üksikuid motiive.

A. H. TAMMSAARE „TÕE JA ÕIGUSE“ TSÜKKEL DRAAMASTUUDIO TEATRIS

KARL OTTO
„Tõe ja õiguse“ tsükli lavastaja

Draamastuudio teater on juba esitanud A. Särevi dramatiseeringus kaks A. H. Tammsaare romaani „Tõe ja õiguse“ sarjast. Esimene dramatiseering „Vargamäe“ on tehtud „Tõe ja õiguse“ esimese köite järele, teine dramatiseering, „Abielu ja armastus“, on antud „Tõe ja õiguse“ neljanda köite järele. Mõlemad dramatiseeringud on Draamastuudio laval läinud suure eduga, eriti esimene dramatiseering „Vargamäe“. Ka „Abielu ja armastus“ kui parim dramatiseering üldse on annud kunstiliselt ja ka kassaliselt häid tulemusi.

Kolmas dramatiseering Tammsaarest, mis on tehtud Särevi poolt „Tõe ja õiguse“ viimse, viienda, köite järele, liitub vahenditult esimese dramatiseeringu „Vargamäega“. See „Tõe ja õiguse“ viienda köite

dramatiseering, mis nüüd lähemal ajal tuleb Draamastuudio lavale, viib lõpule Vargamäe kangete vanameeste Andres ja Pearu saatuse.

„Vargamäes“ on Andres ja Pearu täies meherammus, rassivad üksteisega, kemplevad sookraavide pärast ning katsuvad, kes neist on kangem mees Vargamäel. Palju puht-nimlikku, kuid ka saatuslikku sünnib sel ajal Vargamäel. Andres seisab oma töö ja jumalaga Pearu elulise boheemluse ja kriugaste vastu. Kumbki ei väära üksteist. Andrese suuridee — jõe allalaskmine — ei ole veel võtnud reaalselt kuju.

Viimses „Tõe ja õiguse“ köites, mis nüüd tuleb Draamastuudio lavale, jõuab lõpule Andres ja Pearu maine saatuse. Mõlemad kanged vanamehed on järelekasvu poolt tõrjutud tagaplaanile. Sellest hoolimata

AADO HÕIMRE
Andrese osas „Vargamäes“

püsib aktuaalsena tõe ja õiguse probleem. Kuid, kummaline küll, oma elulõpu eel hakkavad Vargamäe kanged vanamehed kahtlema oma tões ja õiguses. Andres arvab, võib-olla, et Pearul on õigus, Pearu omaette peab suuremaks Andrese õigust ja tõe. Nõnda jääb tõe ja õiguse probleem uue dramatiseeringu peaprobleemiks. Siia juure tuleb Pearu „veart vere“ ja pärija-probleem.

Ka Indreku saatatus võtab selles kõites uue pöörde. „Abielu ja armastuses“ Indrek Pettub abielust ja armastusest ning läheb pärast suurt katastroofi maale vana Andrese juure, kes elab oma talu saunas. Indrekule järgneb Tiina. Ja siin selgub Tiina suur saladus — armastus Indreku vastu, mis jäi lahtiseks „Abielu ja armastuses“.

Pearu jonnib viimse hetkeni, kuid enne surma annab ta järele pärija küsimuses, nähes, et kõik kriikalised kombineeringud selle ümber ei anna tagajärge.

Ja jumalas pahkunud ja karmiks muu-

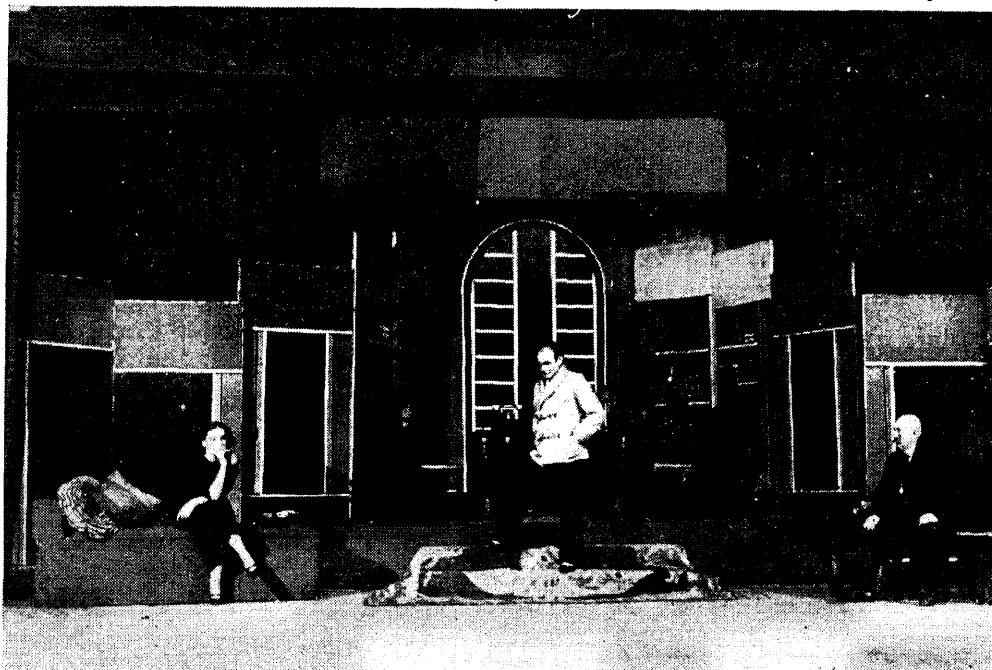
tunud Andres uinub õnnelikult igavesse unne, kui ta näeb, et tema suurunistus — jõe allalaskmine — on Indreku abil teostatud.

Elevuse ja noorusliku rühi toob dramatiseeringusse Vargamäe Eespere ja Tagapere noorpõlv oma armastuse ja traagikaga.

Dramatiseering on antud viies pildis. Esimene pilt tegeleb Andrese ja Indrekuga. Teises pildis mängivad peaaegselt Oru omad. Siia kuulub Juuli ja Oti lugu. Kolmas pilt mängib jälle Andrese juures. Siin on peateemiks jõe allalaskmine, Elli ja Oti ning Oskari ja Tiina vahekorrad. Neljandas pildis teeb Pearu testamendi ning sureb. Viimane, viies, pilt toob Andrese surma ja Indreku ning Tiina vahekorra selgituse.

Sellega on jõudnud lõpule Draamastudio „Tõe ja õiguse“ tsükkel. Loodetavasti leiab viimane dramatiseering niisama sooja vastuvõtmist nagu see sai osaks eelmisele dramatiseeringuile.

STSEEN „ABIELU JA ARMASTUSEST“

VALENTIN KATAJEV „TÖÖLISTEATRI“ LAVAL

„LILLEDE TEE“ ESJETENDUS 24. JAANUARIL

V. KATAJEV

Valentin Katajev on Eestis juba küllalt tuntud. Peale Riia vene teatri etenduste on Töölisteater tutvustanud tema teoseist kaht komöödiat: „Ringi kvadratuuri“ ja „Miljon piina“. Mõlemad said rahva lemmikutükkideks ja on leidnud teed ka provintsi-teatritesse ja väikelavadele.

Ka Venemaal on Katajevi lavateosed olnud alati väga armastatud. Vähesel näidendeil on seal olnud säärast menü kui näiteks „Ringi kvadratuuril“, mida mängiti Moskva Väikeses Kunstiteatris üheainsa hooaja kestes ligi paarsada korda. Katajevi suur talent on lõonud enese alati läbi. Mitu ta näidendit on leidnud tee ka välismaale.

Publiku lemmikuna ei ole Katajev siiski Vene ametliku kunsti- ja teatripoliitika juhtide poolt leidnud täit tunnustust. Kirjanikul puuduvat kindel ideoloogiline sisu ja selgroog. „Ringi kvadratuuri“ puhul selleaegne Nõukogude juhtiv teatriajakiri

„Žizn Iskusstva“ heitis komöödiale ette „absoluutset ebausutavust“ ja abstraktsust. Tükk polevat midagi muud kui „labane paroodia noorkommunistide pihta“. Kuid sama ajakiri ei saa ka jätta tunnustamata komöödia suuri, tõsi küll, „puhtvormilisi“, väärtusi: „tegevuse tugevat dünaamikat, kergelt voolavat dialoogi ja huvitavalt ehitatud sündmustikku“.

Seesugune külmavõitu suhtumine pole senigi veel kadunud, kuigi selleks vaevalt on alust. Katajev on hoidunud eemale propagandast, kuid ta on suur kunstnik olusliku ja inimeste kujutamises. Temas on midagi, mis teeb ta hingesugulaseks Gogoliga.

*

Eestis on — vastupidi — küll Katajevi näidendeile mõnikord heidetud ette sihilikust — samuti vahest asjatult — kuid üldiselt on neid hinnatud pooldavalt. R. K.-P. kirjutab „Ringi kvadratuuri“ puhul: „...Mahlakalt, huumoriga, südamliku õrnusega, peene piitsutamisega ühele ja teisale vajalisele poolele viib Katajev läbi selle probleemi, kuidas armastus on õrnem kui Lenini töökontakt...“. „Miljon piina“ esietenduse puhul 1931. a. ArA, heites ette küll tendentsi, rõhutab, et „ta väikekodanluse nõrkuste hea tundmine ja laval ärakasutamine, koomiliste situatsioonide loomine, leidlikkus vigurvõtetes, tujuloomise oskus põhjustavad huviküllase jälgimise kahe vaatuse kestes ja algosas kolmandast aktist...“ Ja R. K.-P. lausub: „Katajevi suureks lavaautori vouruseks on lõpmata elav tüüpide loomine ja nende tegevusse rakendamise kõige mõnusamateks situatsioonideks. Kõik näib elavat lõpmatuseni loomulikkude elu, aga see elu on nähtud nii koomilise prilli läbi, et lust naerda nii enese kui teiste üle.“

*

„Lillede tee“, mis ilmus trükkist alles läinud aasta sügisel, on vahest ka sisukaim ja ideeliselt tihedaim Katajevi teoste hulgast. Kuulub tähelepandavama hulka, mis Vene näitekirjandus on annud viimase aas-

takümne jooksul. Selles ei ole autor midagi kaotanud oma lopsakusest, võrratust huumorist ja heatujulisest sundimatusest, kuid just probleemi haaravus ja plastilisus annab sellele erilise kaalu. Selles käsitletakse kerge huumori koore all rahva ja rahvajuhhi probleemi, seega väga elulist probleemi meiegi elusuhtumuses.

Härra Zavjatov, näidendi peategelane, rahvalik lektor ja „tuleviku inimene“, käib „lilled teed“, sest tema on tõusnud rahvahulkadest kõrgemale ja igatseb „tühjust, puhtust ja selgust“. Ta otse lämbub tolles sumbunud õhus, kus käib „alamat liiki“ võitlus, kus tööline lihtsalt teeb tööd, arst arstib, insener ehitab. Tema võitlus olevat kõrgem võitlus, võitlus tuleviku inimese pärast, otse üliinimlik võitlus. Tuleviku ühiskond, see on samuti — tühjus, puhtus ja selgus. Tuleviku ühiskonnas on kõik vaba, pole enam mingeid köidikuid. Armastusevabadus, liikumisevabadus, korterid — kuuendast korrast madalamale neid üldse ei ehitatagi — kõrguspääkesega ja osooniapaaradiga. Perekonda ei ole, sest perekond seob ega ole seal toda „tühjust ja puhtust“, mis vajaline tuleviku ühiskonnas. Armukadedust ja muud seesugust tuleviku ühiskonnas samuti ei ole.

Härra Zavjatov kui tuleviku inimene, kes teostab tuleviku ühiskonda kaasajal, loomulikult proovib ka praktikas oma

„lilled teed“. Tal on lõpmata umbne oma kodus, kus pole veel jõutud küllaldatele arusaamisele tuleviku ühiskonnast, kus tuntakse armukadedust, kus üliinimest tülitatakse elektriarvetega ja korteriarvetega. Liikumisevabaduse põhimõtte kohaselt tuleviku inimene pakib oma kohvri ja lähebki „lilled teed“ mööda — „tühjuse ja puhtuse“ poole. Ent üsna varsti saab sel „üliinimesel“ ring täis ja ta jõuab taas tagasi oma endisse „umbesse, madalasse ja väikekodanlikku“ kodusse. See oleks nüüd hea küll, aga sel ajal, kui „üliinimene“ käis „lilled teed“, on ta sealgi muutunud tarbetuks, ja kuigi ta nüüd oma koduseid püüab veenda, et näiteks armastusevabadus õigupoolest kuulub ainult üliinimeste eesõiguse hulka, ei võeta teda enam kuulda ja ta „lilled tee“ üliinimese, „puhtuse“ ja „tühjuse“ poole lõpeb — kolikambris, kuhu tal lubatakse elama asuda!

See lõpp on sümboolne ja Zavjatovi kuju iseenesest väga eluline. Sellaseid väikesi üliinimesi ja suuresonalisi „revolutsionääre“ võib kohata igal sammul, kes sõnades ja enese arvates on kohutavalt suured, kuid tegelikult väga väikesed. Selle inimliku joone on Katajev kujukalt kinni naelutanud. Ta naerab nii heatujuliselt selle üle, aga naeru taga tunneme ometi alati sooja südant, kes ka oma naeruvääristatud kangelasele tunneb kaasa.

V. KATAJEVI KOMÖÖDIA „RINGI KVADRATUUR“ TÖÖLISTEATRI LAVAL

ENDLA

VLADIMIR LAASON

HUGO MALMSTEN

Peale kunstilise juhi Ed. Lembergi on Endla teatris veel tegevad lavastajaina näitlejad Vladimir Laason, Hugo Malmsten ja Herman Andreesen.

Üks väheseist näitlejaist, kes pika aastate rea jooksul on jäänud truuks Endla lavale, on V. Laason. Temast on kujunenud Endla tüsedaimaid jõude. Mängib peaasjaliselt karakterosi. Ka lavastajana on ta leidnud üldise tunnustuse. Tema peamiseks alaks on sõnalavastus.

H. Malmsten on Narva mees, olles praegu juba teist puhku Endlas. Lööb kaasa nii operetis (tenor) kui ka sõnalavastuses ja tegutseb lavastajana muusikalise lavastuse alal.

H. Andreesen algas oma näitlejatööd Endlas. Oli vahepeal mõnd aega Ugalas, kust sirdus jälle tagasi Endlasse. Tema pealaks on operett (tenor). Tegutseb Endlas operetilavastajana.

HERMAN ANDREESEN

NARVA TEATER

V. PEIL
Dekoraator

A. ALAKÜLA

Narva teater korraldas 5. ja 6. jaanuaril s. a. kaks võõrusetendust „Vanemuise“ teatri operetijuhi pr. Pöder-Stukis'e ja noorkoomiku E. Pärn'aga. Esimesel päeval kanti ette V. Kollo op. „Kolm vaest tütarlast“, kus külaline esines Beate osas, teisel päeval P. Abrahami op. „Viktooria ja ta husaar“, kus pr. Pöder-Stukis esines Rignette ja E. Pärn Janzey osas. Mõle-

F. MALMSTEN

mad etendused võeti publiku poolt vastu soojalt.

Narva teatri 1934/35. a. hooaja esimene pool on näidanud suurt külastajate arvu kui ka kassa tõusu. Nii on käesoleval hooajal võrreldes eelmise hooaja esimese poolega külastajaid käinud rohkem üle 2400 ja kassa on näidanud tõusu üle 1000 krooni.

17. jaanuaril tuleb esietendusele R. Blaumani draama „Indrani“. Sellele järgneb 24. jaanuaril kõmutekitanud Rombergi op. „Kõrvelaul“.

R. BLUMBERG'i

VALMISRIIETE- JA MANUFAKTUURÄRI

VILJANDIS,

TALLINNA TÄAN. 5. TELEFON 263.
OSAKOND: PAIDES, TURUPLATS 13.

SOOVITAB OMA RIKKALIKUST LAOST
KÕIGE VIIMASEID UUDISEID JA MOEKAUPU

HINNAD MÕÕDUKAD.

O-Ü., „ALKO“

soovitab alandatud hindadega
kõrges headuses ja suures valikus

DESSERTVEINE:

magusaid, hapusid, magushapusid

LAUAVEINE:

punaseid ja heledaid

Likööre ja napse — 50 liiki

Alkonjak, Brandy, Estonjak —
ehtsa Prantsuse cognac'i lisan-
dusega 50⁰/₀

UUDISSORDID: Parisek, Vermutvein

KLOOSTRI LIKÖÖR (valmist. orig.
benediktiini retsepti järele)

TEHASED VILJANDIS

LOSSI T. 34 O. M., TEL. 23
KAUPLUS: TARTU TÄN. NR. 7

Kõige soodsamini ostate

prille, lampe, kraadiklaase, baromeetreid j. t.
optikakaupu optikaärist

H. BEM

(Güntheri kõrval) Tallinn, Kuninga 6
Osakond: Nõmme, Suur Pärnu mnt. 133,
kellasepääri B. GRÜNBLADT

Tavet Mutsu

täielikem
teatriraaamatu-
kogu ja -tarvete
LADU

Kirjutusmaterjalikauplus
Nõudke hinna- ja nimekirju!
TALLINN, VENE TÄN. 6
Telef. 445-94

A.-S. „VILJANDI LINAVABRIK“

VILJANDIS, LOSSI TÄN. 41. TELEFON 18

Näitustel kõrgemad ja erlahinnad

Soovitab võistlemata headuses

linaseid pleegitud ja pleekimata lõngu, sidu-
misnööri, l a u a p e s u: pleegitud, värvilist
ja pleekimata; lhu- ja voodipesuriiet, vilja-
kotte ja kotiriiet, imbutatud ja imbutamata
presente ja presendiriiet, masinarihmu jne.

Teatreile näiteseinte riiet suure hinnaalandusega

Tellimised täidetakse kiiresti

A.-S. „VILJANDI LINAVABRIK“

On avatud lavakunsti ja -kirjanduse kuukirja

TEATER

tellimine 1935. aastaks

Novembrikuust algas ilmumist Tallinnas lavakunsti ja -kirjanduse kuukiri „Teater“. Ajakirja väljaandjaks on Kutseliste Teatri-tegelaste Ühing, kuhu on koondunud näitlejad, lavamuusikud, dekooraatorid ja tehniline personaal kõigist kutselisist teatrest üle maa. „Teatri“ peatoimetajaks on „Estonia“ direktor Paul Olak, tolmetusse kuulub teatrite kunstilisi juhte, suurimate ajalehtede kunstiarvustajaid ja kirjanikke, kuna ajakirja kaastöölisi on silmapaistvamad jõud meie kunstnik- ja kirjanikkonnast.

Ajakirja „Teatri“ põhiülesandeks on teatriküsimuste ulatuslik ja igakülgne käsitlemine; samal ajal tahab ajakiri puudutada kokkuvõtlikult aga ka teisi kunsti ja kirjanduse alasid, nagu kujutav kunst, muusika, tants, ilukirjandus jne. jne., sest sünteetilise kunstina on teatril kõige lähedasemaid kokkupuuteid teiste kunstialadega.

Ühtlasi annab „Teater“ oma veergudel iga kuu ülevaate kõigi meie suuremate teatrite tööst ja kavatsust; lühikese ülevaate teatri- ja kunstielust välismaal, vesteid ja lühijutte, anekdoote ja nalju teatrist ja näitlejaist jne. jne.

Erilist tähelepanu tahab ajakiri pöörda meie maalavadele, kus areneb hoogus ja tulemusrikas töö, aga tihtigi häid kavatsusi jääb teostamata oskamatus tõttu. Ajakiri „Teater“ annab oma veergudel praktilisi näpunäiteid näitejuhtidele, näitlejaile, dekooraatoreile, deklameerijaile, jne. jne., ning meie kvalifitseeritud kaastöölise pere on kindlustuseks, et maalavade tegelasile esitatakse kõige tulusamat ja vajalisemat.

Ajakiri „Teater“ ilmub 1935. a. 9 numbrit, üksik number 25 senti, aastakäik kojusaatmisega kaks (2) krooni. Ajakiri ilmub heal paberil, iga number vähemasti 36-leheküljelisena ja on väga rikkalikult illustreeritud. Anda nii odava hinnaga väärtuslikku pildirikast kunsti-ajakirja on meil võimalik ainult selle tõttu, et ajakiri „Teater“ ilmub Kultuurkapitali ja kõigi teatrite ühisel toetusel ja on rajatud massilisele levikule.

Tugev alatiste tellijate kaader võimaldab meil edukamalt täita oma ülesandeid ja iga teatri- ja kunstisõber aitab oma tellimisega selleks kaasa. Saatke oma tellimine kohe ära! Ainult kunsti- ja teatrisõprade ühine ettevõtlikkus ja armastus asja vastu suudab viia meie oludes kunstiajakirja rahva laialdasimatesse hulkadesse!

Raha saatmisega meile teete endale kõige vähem tüli ja kulu, kui maksate tellimise raha teile lähimas postiasutuses meie posti jooksvale arvele nr. 434 või saadate meile postmarkides. „Teatri“ tellimisi võtavad vastu ka kõik postiasutused, teatribürood ja meie usaldusmehed.